

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Centrum školského managementu

Jindra Janušková

Systémy dalšího vzdělávání učitelů

Zaměřeno na území hlavního města Prahy

Teacher training system

Focused on the area of the capital city of Prague

Bakalářská práce

Studijní program: Kombinované studium

Studijní obor: Školský management

Vedoucí závěrečné práce: Mgt. et Bc. Jiří Trunda

2014

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci na téma *Systémy dalšího vzdělávání učitelů* vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a citovala všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 13. 06. 2014

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Mgr. et. Bc. Jiřímu Trundovi za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

.....

podpis

ABSTRAKT:

Profesní rozvoj učitelů, tedy i jejich další vzdělávání je jedním ze základních strategických cílů dnešního školství. Bakalářská práce zkoumá, jaké druhy a formy dalšího vzdělávání jsou nejčastěji voleny a jak toto vzdělávání je realizováno na jednotlivých stupních škol - mateřských, základních i gymnáziích.

Teoretická část se postupně zaměřuje na historii, vysvětlení základních pojmů a cílů dalšího vzdělávání. V dalších kapitolách se práce zabývá právním rámcem, druhy a formami tohoto vzdělávání. Ve výzkumné části jsou na základě cíle výzkumného šetření stanovena tvrzení. Pro ověření těchto tvrzení byla zvolena kvantitativní obsahová analýza textu (výročních zpráv a záznamů o činnosti mateřských škol). Jako výzkumný vzorek byly metodou náhodného výběru vybrány zástupci mateřských a základních škol a gymnázií.

Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že ředitelé základních škol a gymnázií dodržují školský zákon, hodnocení dalšího vzdělávání učitelů je součástí všech jejich výročních zpráv. Nejčastějším realizovaným druhem dalšího vzdělávání na vybraných školách je průběžné studium, které slouží k prohlubování odborné kvalifikace učitelů.

Klíčová slova:

celoživotní učení, další vzdělávání učitelů, druhy vzdělávání, formy vzdělávání, gymnázium, mateřská škola, pedagogický pracovník, učitel, základní škola

ABSTRACT:

The professional development of teachers, which also includes the teacher's further education, is one of the main strategic objectives of the contemporary school system. This work examines which types and forms of further education are most frequently chosen. The work also investigates the processes of this kind of education at different types of schools – kindergarten, primary and secondary schools.

The theoretical part of the work gradually focuses on the history and explanation of the basic terms and objectives of further education. In the following chapters the work concentrates on the legal background, the kinds and the forms of further education. The empirical part of the work makes statements on the basis of the research objectives. The text content analysis (of kindergarten annual reports and other records) is used in order to verify the statements. The research sample was randomly chosen from the representatives of kindergarten, primary and secondary schools.

On the basis of the above mentioned research it is stated that the heads of primary and secondary schools act accordingly to the school regulations: which means that the evaluation of teacher training and further education is included in the annual reports of the schools. The parallel studying is the most frequently implemented type of further education at the examined schools – this type of education helps teachers to develop and deepen their professional qualification.

Key words:

life-long learning, teacher training, types of education, forms of education

Obsah

Úvod.....	1
1 Teoretická část	3
1.1 Historický vývoj dalšího vzdělávání učitelů.....	3
1.1.1 Počátky dalšího vzdělávání učitelů.....	3
1.1.2 Školský zákon z roku 1869 a jeho novela.....	3
1.1.3 Další vzdělávání v období první republiky	4
1.1.4 Další vzdělávání po druhé světové válce do roku 1989.....	5
1.1.5 Další vzdělávání v letech 1989 - 1995.....	6
1.1.6 Další vzdělávání v letech 1996 - 2005.....	7
1.2 Vysvětlení základních pojmů a cílů dalšího vzdělávání učitelů	8
1.2.1 Základní pojmy.....	8
1.2.2 Cíle a úkoly dalšího vzdělávání učitelů	11
1.3 Základní právní rámec	12
1.3.1 Dokumenty vzdělávací politiky.....	12
1.3.2 Právní předpisy	13
1.4 Druhy institucionálního dalšího vzdělávání učitelů	14
1.4.1 Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů	15
1.4.2 Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů	16
1.4.3 Studium k prohloubení odborné kvalifikace - průběžné vzdělávání ..	17
1.5 Formy institucionálního dalšího vzdělávání učitelů.....	18
2 Výzkumná část.....	21
2.1 Cíl výzkumného šetření.....	21
2.2 Formulace výzkumného problému.....	21
2.3 Formulace tvrzení.....	22
2.4 Metodologie výzkumu	22
2.5 Předvýzkum	23
2.6 Výzkumný vzorek	23
2.7 Výzkum a jeho průběh, zjištěné informace	26
2.7.1 Výsledky šetření – mateřská škola	26
2.7.2 Výsledky šetření – základní škola	31
2.7.3 Výsledky šetření – gymnázium	37
2.7.4 Vyhodnocení otázek	42

Závěr	46
Seznam použitých zkratk.....	48
Seznam literatury:	49
Klasické dokumenty.....	49
Legislativní dokumenty.....	50
Internetové zdroje	51
Seznam tabulek a grafů	53
Přílohy	55
Dopis pro ředitelky a ředitele mateřských škol	56
Přehled DVPP, určený pro mateřské školy	57
Dopis pro ředitelky a ředitele základních škol	58
Dopis pro ředitelky a ředitele gymnázií	59

Úvod

„Další vzdělání a sebevzdělání pedagogických pracovníků je podstatným znakem učitelské profese, jejím právem i povinností, jedním ze základních kritérií posuzování kvality učitele.“¹

Žijeme ve 21. století, v době prudkého rozvoje a neustálých změn v oblasti politické, ekonomické, kulturní i sociální. Učitel je jedním z prostředníků, který žákům zprostředkovává tyto změny, informace a poukazuje na směr daného rozvoje. Proto není možné, aby vystačil s tím, co získal v průběhu profesního studia na pedagogických školách. Musí se dále systematicky vzdělávat a rozvíjet, aby uměl operativně reagovat na nové požadavky a možnosti doby a především tyto poznatky dokázal kvalifikovaně zprostředkovat svým žákům a studentům.

Jak ve své práci cituje Starý „Kvalitní vzdělávání vyžaduje kvalitní zdroje, tedy správnou kombinaci kvalifikovaných pedagogů, adekvátní vybavení škol a školských zařízení a dostatečně motivovaných žáků, kteří jsou ochotni se vzdělávat.“² Proto je tak důležitá role učitele, který má svou profesionalitou přispět ke zlepšení výsledků současného českého školství v mezinárodním porovnávání.

Hlavním cílem práce je analyzovat a komparovat realizaci dalšího vzdělávání učitelů na vybraných školách. Výzkumným problémem bylo stanovení: Jaké druhy a formy dalšího vzdělávání jsou nejčastěji realizovány a jak se liší výběr dalšího vzdělávání učitelů na jednotlivých stupních škol – mateřských, základních a gymnáziích.

Zpracování tématu dalšího vzdělávání by mohlo přispět k ucelenějšímu pohledu na tuto problematiku. Řešení problému nekvalifikovanosti učitelů je dnes velmi

¹ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, Bílá kniha, s. 44.

² STARÝ, Karel. Profesionální rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků. s. 9., citace České školství v mezinárodním srovnání, 2008, s. 52.

aktuální. Výsledkem bakalářské práce je popis, srovnání možností a rozbor současného stavu dalšího vzdělávání na jednotlivých stupních škol - mateřských, základních i gymnáziích. Tyto výsledky by mohli být zdrojem informací a námětů k optimálnímu rozvoji v dané oblasti, mohly by pomoci při zavádění připravovaného kariérního řádu. A v neposlední řadě by mohly být zdrojem informací, jak provedoucí pedagogické pracovníky při vytváření plánů dalšího vzdělávání učitelů na škole, tak i pro jednotlivé učitele při sestavování jejich osobního plánu profesního rozvoje.

1 Teoretická část

1.1 Historický vývoj dalšího vzdělávání učitelů

1.1.1 Počátky dalšího vzdělávání učitelů

Další vzdělávání učitelů má u nás velmi dlouhou tradici, která trvá více než dvě stě let. Již v době předbělohorské pražská univerzita řídila po pedagogické stránce sedmnáct partikulárních pražských škol.³ Na těchto školách pečoval o pedagogickou činnost učitelů rektor univerzity. Předvolával si k sobě na přezkoušení učitele, prováděl inspekci na těchto školách a posílal také na ně ukázky učebnic a další školské literatury.⁴

Od konce 18. století lze hovořit o uceleném a centrálně zavedeném systému. Byla vytvořena nová školská soustava a všeobecný školní řád, ve kterém je poprvé uvedena systémová příprava budoucích učitelů. Učitel musel ukončit hlavní, nebo normální školu a pak absolvovat praktický a teoretický učitelský kurz..⁵

S rokem 1842 je spojeno zahájení činnosti učitelského ústavu Budeč. Jedním z jeho úkolů bylo vzdělávat učitele v praxi prostřednictvím svolaných učitelských konferencí.⁶ Josef Množislav Bačkora se věnoval vzdělávání i dalšímu vzdělávání učitelů Opatroven (mateřských škol) a zřídil pro ně i cvičnou školu.⁷

1.1.2 Školský zákon z roku 1869 a jeho novela

Školským zákonem č. 62 ze dne 14. května 1869 byl v legislativě a ve vzdělávací politice zaveden pojem dalšího vzdělávání učitelů. V kapitole IV. (§§ 43 – 47) tohoto zákona je vymezena organizace, podmínky a zaměření dalšího vzdělávání.⁸ Podle tohoto zákona mělo další vzdělávání učitelů probíhat

³ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj, s. 32.

⁴ KOHNOVÁ, Jana. Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání, s. 26.

⁵ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj, s. 32.

⁶ VESELÁ, Zdenka. Vývoj české školy a učitelského vzdělání. s. 25.

⁷ KOHNOVÁ, Jana. Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání, s. 27.

⁸ KOHNOVÁ, Jana. Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání, s. 28.

prostřednictvím učitelských konferencí, za pomoci kurzů, okresních učitelských knihoven a vydávaných školních časopisů.⁹

S rokem 1883 je spojena novelizace výše jmenovaného zákona z roku 1869. Tato novela kromě opětovného posílení vlivu církve na školách výrazně zhoršila vzdělávací podmínky. Došlo ke snížení úrovně přípravného vzdělávání učitelů i nároků na učitelskou profesi. Ze zákona byl vypuštěn požadavek vysokoškolské přípravy. V novele zákona se dále uvádí pojem další vzdělávání učitelů, učební kurzy zůstávají formou dalšího vzdělávání.¹⁰

1.1.3 Další vzdělávání v období první republiky

V roce 1918 se další vzdělávání řídí nadále školským zákonem č 62 z roku 1869. Školský úřad vysílal učitele na kurzy určené pro další vzdělávání. Jednou měsíčně se pořádaly školní konference, na kterých se vedly rozhovory o školních záležitostech (jak v oblastech pedagogických tak administrativních) a hovořilo se i o dalším vzdělávání učitelů. Pro potřeby dalšího vzdělávání učitelů byly v každém okrese zavedeny učitelské knihovny.

Na základě zákona z roku 1883 byly zřizovány v období první republiky kurzy, které poskytovaly učitelům měšťanských škol možnost dalšího vzdělávání. Kurzy byly především jednoroční, kde vedle teorie a metodiky byl prostor pro praktické výstupy při vyučování. Tyto kurzy se od roku 1931 konaly v Praze, v Brně a v Bratislavě při státních pedagogických akademiích. Svou dvouletou podobu měly od roku 1932.¹¹

Pro další vzdělávání učitelů byly úsilím učitelských organizací (Československá obec učitelská a Svaz učitelstva československého) založeny v roce 1921 v Praze a v roce 1922 v Brně jejich vlastní, nestátní Školy vysokých studií pedagogických.¹²

⁹ VESELÁ, Zdenka. Vývoj české školy a učitelského vzdělání. s. 42.

¹⁰ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj, s. 35.

¹¹ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj, s. 36.

¹² VESELÁ, Zdenka. Vývoj české školy a učitelského vzdělání, s. 111.

Významná byla v tomto období role ředitele školy, který zodpovídal za další vzdělávání a úroveň učitelského sboru. Jednou měsíčně se konaly povinné školní konference, kde učitelé byly systematicky a aktuálně seznámeny s legislativou a školskými předpisy.¹³

V tomto období se velká část snah věnovala vzniku vyššího pedagogického vzdělání učitelek mateřských škol formou kurzu dalšího vzdělávání, který se poprvé konal v dubnu roku 1927. Dále si mohly své odborné vzdělávání doplnit na již zmiňované Škole vysokých studií pedagogických formou dvouletých kurzů. V roce 1933 vzniká v mateřské škole v Pštrosově ulici – Praha II. tzv. Studovna, středisko pro další vzdělávání a sebevzdělávání učitelek mateřských škol a výzkum v dané oblasti. Svůj pravidelný provoz zahájila ve školním roce 1934/34. Za okupace byla její činnost pro učitelskou veřejnost zastavena.¹⁴

1.1.4 Další vzdělávání po druhé světové válce do roku 1989

Prezidentský dekret vydaný v roce 1945 uzákonil vysokoškolské studium pro učitele všech stupňů a druhů škol. Tento dekret systémově zajišťoval vzdělávání i další vzdělávání učitelů. S rokem 1945 je dále spojeno zakládání pedagogických fakult při univerzitách a zřízení Výzkumného ústavu pedagogického J. A. Komenského v Praze a jeho pobočka v Brně.¹⁵

V roce 1955 dochází k transformaci svépomocných učitelských krajských a okresních sborů do jednotné institucionální soustavy; vznikají krajské ústavy (později nazvané krajské pedagogické ústavy) a okresní pedagogická střediska.¹⁶

V Československu byly do roku 1989 postupně vytvořeny dobré podmínky pro další vzdělávání učitelů a celá síť institucí určených k dalšímu vzdělávání učitelů. Činnost tohoto vzdělávání probíhala ve třech úrovních, v okresních pedagogických

¹³ KOHNOVÁ, Jana. Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání, s. 28- 29.

¹⁴ MACHÁČKOVÁ, Iva. Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém, Sborník z celostátní konference, s. 183 – 185.

¹⁵ KOHNOVÁ, Jana. Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání, s. 30.

¹⁶ PAVLOV, Ivan. Další profesní vzdělávání učitelů a jeho perspektivy v Praze, Sborník z konference k 60. výročí založení Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, s. 10.

střediscích (OPS) – v krajských pedagogických ústavech (KPÚ) a centrální v Ústředním ústavu vzdělávání pedagogických pracovníků (ÚÚVPP).¹⁷

1.1.5 Další vzdělávání v letech 1989 - 1995

V roce 1991 byla zrušena celá resortní síť ministerstva školství pro další vzdělávání učitelů na všech třech úrovních, tedy okresní pedagogická střediska, krajské pedagogické ústavy i Ústřední ústav pro Další vzdělávání pedagogických pracovníků.¹⁸ Rozpadl se celý předlistopadový systém dalšího vzdělávání učitelů. Po dlouhou dobu se o systematické řešení vzdělávací podpory učitelů v praxi nikdo nezajímal a neexistovala žádná celostátní koncepce.¹⁹

Díky zákonu č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství, mohly nově vzniklé školské úřady zasáhnout a okamžitě obnovit zrušená okresní pedagogická střediska.²⁰ Protože tato okresní pracoviště vznikala spontánně, bez užší spolupráce vznikly tři typy zařízení. „1) DVPP zajišťoval přímo školský úřad, 2) bylo založeno samostatné pracoviště, 3) DVPP zajišťovalo středisko služeb školám.“²¹

Krajská zařízení se podařilo obnovit jen částečně. Byla obnovena pedagogická centra pro další vzdělávání na krajské úrovni pouze v Praze, v Brně, v Plzni, v Českých Budějovicích a Hradci Králové.²² Ústřední instituce nebyla obnovena. Mimo těchto dvou možností mohli učitelé své další vzdělání uskutečňovat na vysokých školách, v profesních asociacích a v privátních institucích.²³

¹⁷ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj. s. 40.

¹⁸ KOHNOVÁ, Jana. Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání, s. 31.

¹⁹ KOTÁTKOVÁ, Soňa. Další profesní vzdělávání učitelů a jeho perspektivy v Praze, Sborník z konference k 60. výročí založení Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, s. 97.

²⁰ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj. s. 103.

²¹ KOHNOVÁ, Jana. Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání, s. 32.

²² CAIS, Jiří. Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém, Sborník z celostátní konference, s. 161.

²³ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj, s. 103.

1.1.6 Další vzdělávání v letech 1996 - 2005

V roce 1996 zavedlo MŠMT přidělování účelově vázaných prostředků na DVPP.²⁴ Zodpovědnost za další vzdělávání učitelů byla přenesena do rukou ředitelů škol, kteří mají povinnost vytvářet plán dalšího vzdělávání učitelů vždy na příslušný školní rok na své škole. Ředitel může výše jmenované účelově vázané prostředky čerpat pouze na akce dalšího vzdělávání, které jsou akreditované.²⁵

V roce 2000 dochází k reformě veřejné správy, jejímž následkem je rušení okresních zařízení dalšího vzdělávání učitelů a vytvoření republikové sítě pedagogických center v nově koncipovaných krajích. Od tohoto roku existuje 14 krajských pedagogických center.²⁶

V říjnu 2001 byl na Pedagogické fakultě UK ustaven Ústav profesního rozvoje pracovníků ve školství, který se specializuje na další vzdělávání učitelů. Realizuje vědecko-výzkumnou a expertní činnost v oblasti celoživotního vzdělávání, profesního rozvoje učitelů, koncipuje a realizuje průběžné a kvalifikační vzdělávání učitelů i dalších pracovníků ve školství.²⁷

V roce 2005 vzniká sloučením krajských pedagogických center ústřední instituce Národní institut dalšího vzdělávání (NIDV), jejímž hlavním posláním je komplexní celorepublikové zajištění úkolů v oblasti DVPP, vyplývajících z nové školské legislativy.

²⁴ CAIS, Jiří. Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém, Sborník z celostátní konference, s. 161.

²⁵ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj, s. 134 - 135.

²⁶ CAIS, Jiří. Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém, Sborník z celostátní konference, s. 161.

²⁷ KOHNOVÁ, Jana. Další profesní vzdělávání učitelů na Univerzitě Karlově v Praze, Sborník z konference k celouniverzitnímu projektu, s. 81

1.2 Vysvětlení základních pojmů a cílů dalšího vzdělávání učitelů

1.2.1 Základní pojmy

Ve své práci užívám pojem učitel, vnímám ho jako označení dané profese. Pokud bude potřeba např. citace legislativních dokumentů, budu používat pojem pedagogický pracovník.

Pedagogický slovník uvádí:

„Učitel je jeden z hlavních aktérů vzdělávacího procesu, profesně kvalifikovaný pedagogický pracovník, vykonávající učitelské povolání.“²⁸

Systém vzdělávání

Má-li jít o systematické vzdělávání, je dobré si uvědomit, že se jedná o nepřetržité a opakující se střídání cyklů. Podle Bartoňkové, v případě systematického vzdělávání se „ zkušenosti z předchozích cyklů využívají v cyklech dalších a vzdělávání se tak soustavně zlepšuje.“²⁹

Bartoňková ve své práci cituje Armstronga, podle kterého je systém vzdělávání založen na čtyřech fázích:

- „definování potřeb vzdělávání,
- rozhodnutí o tom, jaký druh vzdělávání je k uspokojení těchto potřeb zapotřebí, neboli plánování vzdělávání,
- využití zkušených a školených vzdělavatelů při plánování a realizaci vzdělávání, nebo realizace vzdělávání,
- monitorování a vyhodnocení vzdělávání za účelem zjištění jeho efektivnosti.“³⁰

V případě systematického vzdělávání by tyto čtyři fáze měly na sebe plynule navazovat.

²⁸ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. s.326.

²⁹ BARTOŇKOVÁ, Hana. Firemní vzdělávání. s.109.

³⁰ BARTOŇKOVÁ, Hana. Firemní vzdělávání. s.110.

Celoživotní učení/vzdělávání

Dle Průchy³¹ jde o proces, při kterém se člověk učí a vzdělává v průběhu celého života. Je to vlastně neomezený a nikdy nekončící proces. K tomuto procesu je třeba lidi motivovat.

Celoživotní učení lze rozdělit:

1. počáteční vzdělávání – uskutečňované na základních, středních a vysokých školách, které poskytují základní a všeobecné vzdělávání pro všechny
2. další vzdělávání – navazuje na počáteční vzdělávání a umožňuje získat potřebné nové znalosti a dovednosti

Profesní rozvoj

V době 21. století se často tento termín užívá v případě vzdělávání učitelů. Profesní rozvoj je Kohnovou popisován jako „rozsáhlý soubor rozmanitých aktivit“,³² a má tři základní složky:

1. samotná praxe učitelů – získané znalosti, zkušenosti a dovednosti
2. sebevzdělávání, samostudium – zákonné podmínky, nárok na 12 pracovních dnů v roce
3. další vzdělávání učitelů prostřednictvím institucí k tomu určených

Má bakalářská práce se učitelskou praxí ani samostudiem nezabývá.

Další vzdělávání

Jde o vzdělávání, které navazuje na přípravné vzdělávání učitelů, na jejich získanou aprobaci, která je rozdílná podle stupňů a typů škol. Pro pojem další vzdělávání učitelů existuje velké množství definic, které podle Lazarové „souvisí s typem organizace, nastavením společnosti, lingvistickým uchopením i s epochou, ve které se odehrává.“³³

³¹ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. s.33.

³² KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj. s. 21.

³³ LAZAROVÁ, Bohumíra. Cesty dalšího vzdělávání učitelů. s. 13.

V pedagogickém slovníku je uvedeno:

„Další vzdělávání učitelů je vzdělávání v průběhu jejich profesní dráhy.“³⁴ Autoři uvádějí další vzdělávání učitelů ze dvou pohledů.

„1. Jako povinnost učitelů vzdělávat se po dobu výkonu pedagogické činnosti za účelem obnovení, upevňování a doplňování kvalifikace.

2. Možnost zvyšování kvalifikace.“³⁵

Tato definice vychází z toho, že další vzdělávání není jen povinností, ale i právem učitelů.

Podle Kohnové je možné charakterizovat další vzdělávání učitelů tezemi jako:

- „systematický, nepřetržitý a koordinovaný proces, který navazuje na pregraduální vzdělávání a trvá po celou dobu učitelovy profesní kariéry,
- celoživotní rozvíjení profesních kompetencí učitele a trvalý osobnostní rozvoj učitele,
- nejrozsáhlejší resortní a celospolečenský významnou oblast vzdělávání dospělých,
- jeden ze základních předpokladů transformace školství,
- nejefektivnější formu vyrovnávání obsahu i metod vzdělávání a výchovy ve školství s rychlými proměnami v hospodářsko-technickém i kulturně-sociálním kontextu.“³⁶

Jak bylo uvedeno již výše, další vzdělávání je součástí jak profesního rozvoje (v našem případě učitelů), tak patří současně do jejich celoživotního učení.

³⁴ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. s.44.

³⁵ PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. s.44.

³⁶ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj. s. 59.

1.2.2 Cíle a úkoly dalšího vzdělávání učitelů

Dle Kohnové je další vzdělávání učitelů „považováno za nejefektivnější formu vyrovnávání obsahu i metod vzdělávání a výchovy ve školství s rychlými proměnami v hospodářsko-technickém i kulturně-sociálním kontextu.“³⁷

Pro další vzdělávání učitelů jsou uváděny úkoly, které jsou spojené se vzdělávací politikou, která se především opírá o celorepublikové výzkumy ve vzdělávací oblasti.

Jak uvádí Lazarová³⁸, obecně definované cíle dalšího vzdělávání jsou:

- instrument v inovační politice a změnách ve vzdělávání,
- vnitřní rozvoj škol,
- zdokonalování vyučovacího a učebního procesu,
- osobní vývoj učitelů,
- zdokonalování profesní dovednosti učitelů.

Cílem dalšího vzdělávání učitelů je tedy stav, kdy nabyté dovednosti a vědomosti učitelé systematicky, reflektovaně a cílevědomě užívají ve své denní praxi.

Khonová³⁹ uvádí dva základní okruhy ve kterých se realizuje další vzdělávání učitelů.

První okruh má funkci standardizující, tedy má docházet k udržování stávající vzdělávací úrovně a současně má být udržován i realizovaný školský systém. Jedná se o úroveň jak školského managementu tak i o profesionalitu učitelů.

Druhý okruh má funkci rozvojovou, která souvisí s rozvojem, změnami a inovacemi školy a celého vzdělávání.

Lze tedy předpokládat, že další vzdělávání učitelů má smysl a efektivitu v dlouhodobějším působení. Přínos dalšího vzdělávání se může projevit jak

³⁷ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj. s. 61.

³⁸ LAZAROVÁ, Bohumíra. Cesty dalšího vzdělávání učitelů. s. 15.

³⁹ KOHNOVÁ, Jana. Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj. s. 63 - 64.

v samotné učitelské práci, ve změně jeho chování, ale může též probíhat skrytě a projevit se po delší době.

1.3 Základní právní rámec

V této kapitole se budu zabývat předpisy, které právně určují a specifikují další vzdělávání pedagogických pracovníků. U jednotlivých předpisů jsem vždy vybrala ty pasáže, které se týkají tématu dalšího vzdělávání.

1.3.1 Dokumenty vzdělávací politiky

Pro oblast vzdělávání je stále platný koncepční a programový dokument - **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice** (Bílá kniha z roku 2001). Jde o strategický dokument, kde jsou uvedeny hlavní směry vzdělávací politiky. Vzdělávání a výchova jsou zde chápány jako úkol celé společnosti.

Hovoří se zde o „konceptu celoživotního učení, sdružující počáteční (přípravné) i další vzdělávání do vzájemně propojeného celku, umožňujícího náležitou prostupnost všech složek vzdělávací soustavy.“⁴⁰

Dalším důležitým dokumentem pro oblast dalšího vzdělávání je **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2011 - 2015.**⁴¹

Dlouhodobý záměr zdůrazňuje strategické směry a cíle ve vzdělávání současného školství. V oblasti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků je jedním z důležitých cílů vytvoření efektivního systému DVPP. Snahou je stanovit státní priority v rámci tohoto vzdělávání, vytvořit jasná pravidla pro poskytovatele dalšího vzdělávání a pedagogy pozitivně motivovat a podporovat při tomto vzdělávání.

⁴⁰ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, Bílá kniha. s. 79.

⁴¹ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (2011-2015), kap.II.2.2.

1.3.2 Právní předpisy

Zákon č. 262/2006 Sb., - zákoník práce

Prohlubováním kvalifikace⁴² se rozumí průběžné doplňování, udržování a obnova kvalifikace. Při tomto druhu kvalifikace nedochází ke změně její podstaty. Zaměstnanec je povinen si svou kvalifikaci prohlubovat a zaměstnavatel má právo mu účast na školení, jiné formě přípravy či studiu nařídít. Zaměstnanci za účast na této kvalifikaci přísluší mzda nebo plat. V případě, že náklady na prohlubování kvalifikace dosáhnou alespoň 75 000 Kč, lze mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem uzavřít kvalifikační dohodu. V takovém případě nelze prohloubení kvalifikace zaměstnanci nařídít.

Zvyšování kvalifikace⁴³ se rozumí změna hodnoty kvalifikace, její získání nebo rozšíření. Získání této kvalifikace je prostřednictvím studia, vzdělávání, školení či jiné formy přípravy, při níž dochází k dosažení vyššího stupně vzdělání, jestliže jsou v souladu s potřebou zaměstnavatele. Zaměstnanci, pokud nejsou dohodnuta nebo stanovena vyšší či další práva, za účast na této kvalifikaci přísluší pracovní volno s náhradou mzdy nebo platu. Mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem lze uzavřít kvalifikační dohodu.

Dalším právním předpisem, který se věnuje dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků je **Zákon č. 561/2004 Sb.,⁴⁴** - školský zákon. Podle ustanovení § 10 ředitel každé školy (základní, střední a vyšší odborné školy) má zákonnou povinnost zpracovávat každoročně výroční zprávu o činnosti školy za příslušný školní rok. Její povinnou součástí jsou údaje o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

Zákon č. 179/2006 Sb. - zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání

Další vzdělávání⁴⁵ je chápáno jako aktivity, které nejsou počátečním vzděláváním, kdy počátečním vzděláváním se rozumí vzdělávání předškolní,

⁴² § 230 zákona č. 262/2006 Sb., v platném znění (zákoník práce).

⁴³ §§ 231 - 232 zákona č. 262/2006 Sb., v platném znění (zákoník práce).

⁴⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění (školský zákon).

⁴⁵ § 2 písm. b) zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně

základní, střední, v konzervatoři, vyšší odborné a studium v akreditovaných studijních programech uskutečňovaných vysokými školami nebo jejich součástmi.

Důležitým právním předpisem je **Zákon č. 563/2004 Sb.**,⁴⁶ Dalším vzděláváním pedagogických pracovníků se rozumí povinnost a právo každého pedagogického pracovníka. Ředitel školy musí vypracovat plán dalšího vzdělávání a podle tohoto plánu toto vzdělávání organizovat. Při jeho sestavování přihlíží na studijní zájmy učitelů, ale i na potřeby a rozpočtové možnosti školy. Další vzdělávání může mít formu samostudia nebo může probíhat ve vzdělávacích institucích na základě přidělené akreditace.

Vyhláška č. 317/2005 Sb.⁴⁷ doplňuje a upřesňuje předešlý zákon č.563/2004 Sb. Podle tohoto ustanovení druhy dalšího vzdělávání jsou:

- a) studium ke splnění kvalifikačních předpokladů,
- b) studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů,
- c) studium k prohloubení odborné kvalifikace.

Blíže rozdělení uvedených druhů dalšího vzdělávání a jejich upřesnění je v následující kapitole.

1.4 Druhy institucionálního dalšího vzdělávání učitelů

Učitelé mají možnost realizace dalšího vzdělávání prostřednictvím postgraduálních druhů vzdělávání, které jsou zaměřeny na zvýšení či rozšíření kvalifikace. Ale existuje i rozsáhlá škála aktivit průběžného vzdělávání. S přihlédnutím k formám a podmínkám realizace lze další vzdělávání učitelů rozdělit na vzdělávání časově omezené, to umožňuje zvýšení či rozšíření potřebné kvalifikace. Vedle toho existuje i vzdělávání probíhající průběžně po celou dobu profesní dráhy učitele, to umožňuje prohloubení kvalifikace.

některých zákonů, v platném znění.

⁴⁶ § 24 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění

⁴⁷ § 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění

Druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků jsou:

- „a) studium ke splnění kvalifikačních předpokladů,
- b) studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů,
- c) studium k prohloubení odborné kvalifikace,“⁴⁸

1. 4. 1 Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů

Tímto studiem si může učitel doplnit svou chybějící odbornost, kvalifikaci, kterou ke své profesi učitele nezbytně potřebuje. Toto vzdělávání má specifikovaný obsah a rozsah a je časově omezené. Potřebnou odbornou kvalifikaci lze získat:

Studiem v oblasti pedagogických věd⁴⁹

Časová dotace tohoto studia musí být nejméně 250 hodin, studium probíhá na vysoké škole v rámci programu celoživotního vzdělávání. Po jeho absolvování má učitel znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických, speciálně pedagogických nebo psychologických věd.

Studiem pedagogiky⁵⁰

Jedná se o studium získané v akreditovaném vzdělávacím programu v oblasti pedagogických věd. Časový rozsah nejméně 120 hodin je určen pro učitele odborných předmětů střední školy, či praktického vyučování a odborné praxe vyšší odborné školy, ale i uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední odborné škole a konzervatoři. Toto studium mohou využít i učitelé jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky. Rozsah nejméně 80 hodin je určen pro vychovatele, pedagoga volného času a asistenta pedagoga.

⁴⁸ § 1 vyhlášky č.317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění

⁴⁹ § 2 tamtéž

⁵⁰ § 3 tamtéž

Studium pro asistenty pedagoga⁵¹

Studium probíhá v rozsahu nejméně 120 hodin v zařízeních pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Studium pro ředitele škol a školských zařízení⁵²

Rozsah tohoto studia je nejméně 100 hodin. Tuto formu studia může volit ředitel školy či školského zařízení, který po vstupu do funkce ředitele má zákonnou povinnost nejpozději do dvou let po svém nástupu získat znalosti a dovednosti v oblasti řízení škol a školských zařízení a v oblasti řízení a rozvoje lidských zdrojů, včetně ochrany zdraví.

Studium k rozšíření odborné kvalifikace⁵³

Toto studium trvá nejméně 200 vyučovacíh hodin, uskutečňuje se v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole u učitelů, kteří chtějí pracovat na jiném druhu či stupni školy než mají kvalifikaci. Tento druh studia ale také umožňuje získat aprobovanost pro vyučování dalšího předmětu či pro přímou speciálně pedagogickou činnost u dětí zdravotně postižených, žáků a studentů s jiným druhem postižení. V tom případě je délka studia nejméně 250 hodin a toto studium také probíhá v rámci celoživotního vzdělávání na vysoké škole.

1.4.2 Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů

Toto studium není vyžadováno pro odbornou kvalifikaci, ale jeho absolvováním lze získat specializaci či kvalifikaci pro výkon specifické funkce ve školství. Jedná se o vzdělávání časově omezená se specifickým obsahem a rozsahem.

⁵¹ § 4 vyhlášky č.317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků. akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění

⁵² § 5 tamtéž

⁵³ § 6 tamtéž

Studium pro vedoucí pedagogické pracovníky⁵⁴

Jedná se o funkční studium, kdy absolvent získá kompetenci pro vyšší funkční postavení. Studium se uskutečňuje v délce nejméně 350 hodin a probíhá v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole.

Studium pro výchovné poradce⁵⁵

Absolvent tohoto oboru získá znalosti v oblasti psychologie, pedagogiky a speciální pedagogiky a může vykonávat specializovanou metodickou činnost. Délka tohoto studia je nejméně 250 vyučovacích hodin a probíhá v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole.

Studium k výkonu specializovaných činností

Pro výkon specializovaných činností získá tímto studiem absolvent další kvalifikační předpoklady. Délka studia je nejméně 250 hodin a není přesně uvedeno, kde má toto studium probíhat. Po jeho úspěšném ukončení a výkonu specializovaných činností na škole náleží učiteli specializační příplatek v rozsahu 1 000 – 2 000 Kč.

Studium se týká těchto specializovaných činností:

- „koordinace v oblasti informačních a komunikačních technologií,
- tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů a vzdělávacích programů vyšších odborných škol,
- prevence sociálně patologických jevů,
- specializovaná činnost v oblasti environmentální výchovy,
- specializovaná činnost v oblasti prostorové orientace zrakově postižených.“⁵⁶

1.4.3 Studium k prohloubení odborné kvalifikace - průběžné vzdělávání

Toto studium by mělo probíhat po celou učitelskou aktivní činnost a vést k udržování, obnovování, upevňování a doplnění jeho kvalifikace. Jeho

⁵⁴ § 7 vyhlášky č.317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v platném znění

⁵⁵ § 8 tamtéž

⁵⁶ § 9 tamtéž

absolvováním nedochází k získání vyššího stupně kvalifikovanosti. Jedná se celý komplex vzdělávacích aktivit. Tento druh dalšího vzdělávání učitelů nejčastěji probíhá formou kurzů a seminářů. Délka vzdělávacího programu má činit nejméně 4 vyučovací hodiny. Tento druh studia je považován jako povinnost učitele vyplývající ze zákoníku práce i zákonu o pedagogických pracovnících.

1.5 Formy institucionálního dalšího vzdělávání učitelů

Další vzdělávání učitelů je uskutečňováno prostřednictvím velkého množství organizačních forem. Učitelé v nich rozvíjejí své znalosti, dovednosti a zájmy. Jednotlivé formy se od sebe odlišují svými cíli, metodami práce i přípravou lektora, který danou formu vede. Nejčastěji využívanými formami dalšího vzdělávání mezi učiteli jsou kurzy, přednášky, semináře, výcviky, školení a dílny.

Kurz:⁵⁷

Jde o ucelenou universální vzdělávací formu, která je většinou složená z více lekcí. Může jít o formu krátkodobou, střednědobou i dlouhodobou akci, která je jednorázová, ale může být i navazující. „Poskytuje účastníkům systematicky utříděný okruh poznatků v ohraničeném časovém rozpětí.“⁵⁸ Aktivita je střídavě na lektorovi a účastnících. Při této vzdělávací formě dochází k získání nové dovednosti či postupu, která je spíše teoretického charakteru. Příkladem může být jazykový či zdravotnický kurz.

Přednáška:⁵⁹

Lze ji zařadit mezi základní a nejběžnější formy vzdělávání. Jde o krátkodobou, obvykle jednorázovou akci, při které jsou předány informace o nějakém tématu (předpisy, zajímavosti - např. nová školní legislativa, průřezová témata ve školní vzdělávacím programu). Aktivita převážně v rukou lektora, účastníci své spíše teoretické vědomosti získávají pasivní formou. Tato forma je volena tam, kde je nutno vysvětlit abstraktní pojmy a sdělovaných poznatků je velké množství.

⁵⁷ LAZAROVÁ, Bohumíra. Cesty dalšího vzdělávání učitelů. s. 21.

⁵⁸ HRONEK, Roman. Metody a formy vzdělávání dospělých. s. 24.

⁵⁹ LAZAROVÁ, Bohumíra. Cesty dalšího vzdělávání učitelů. s. 22.

Seminář⁶⁰

Jde o formu, ve které jsou více zapojeni posluchači, kteří v rámci semináře prezentují své referáty a o nich mezi sebou diskutují, předávají si informace a své názory. Zpravidla se jedná o jedno téma, nad kterým se daná skupina posluchačů zamýšlí a je při semináři aktivní. Seminář může být krátkodobý či střednědobý, může být jednorázový nebo navazující. Témata pro učitele mohou být např. z oblasti didaktiky, výchovného poradenství, školní prevence nebo speciální pedagogiky.

Výcvik⁶¹

Tato vzdělávací forma se zaměřuje na osobnostní rozvoj, kdy častým tématem je oblast psychologie. Jde o opakovanou dlouhodobou akci, při které dochází k průběžnému ověřování znalostí a především praktických dovedností. Je vyžadována aktivita, samostatnost a kreativita ze strany účastníků. Tématem pro učitele může být např. zkušenostní výcvik v oblasti prevence.

Školení⁶²

Jedná se o jednorázovou, střednědobou či krátkodobou vzdělávací formu. Slouží k získávání nových informací, předpisů a postupů. Typickým příkladem je školení bezpečnosti práce a požární ochrany. Při této formě je aktivní školitel a účastníci pasivně přijímají informace.

Dílna⁶³

Tato forma bývá nejčastěji krátkodobá a jednorázová, zaměřená na jedno téma. Účastníci jsou při ní aktivní, během této formy získají nové informace a konkrétní praktické dovednosti. Příkladem může být batikování či dřevíčková dílna.

Výklad⁶⁴

Během této vzdělávací formy lektor sdělí informace a pokyny, účastníci pak kladou různé otázky k danému tématu. Aby daný problém lépe pochopili, mohou klást další doplňující otázky. Příkladem může být jak používat novou interaktivní tabuli.

⁶⁰ HRONEK, Roman. Metody a formy vzdělávání dospělých. s. 24.

⁶¹ LAZAROVÁ, Bohumíra. Cesty dalšího vzdělávání učitelů. s. 22.

⁶² LAZAROVÁ, Bohumíra. Cesty dalšího vzdělávání učitelů. s. 21.

⁶³ LAZAROVÁ, Bohumíra. Cesty dalšího vzdělávání učitelů. s. 22.

⁶⁴ HRONEK, Roman. Metody a formy vzdělávání dospělých. s. 24.

Konference⁶⁵

Jde o komunikativní setkání, které je plánované a předem promyšlené. Účastníci při něm získávají aktuální informace, diskutují na společné, nejčastěji praktické téma. Příkladem může být logopedická konference či konference k celouniverzitnímu projektu.

⁶⁵ HRONEK, Roman. Metody a formy vzdělávání dospělých. s. 27.

2 Výzkumná část

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na školy mateřské, základní a střední. K výběru gymnázií mne vedl osobní zájem, neboť má dcera na něm druhým rokem studuje a mě zajímala situace dalšího vzdělávání učitelů na tomto typu střední školy.

2.1 Cíl výzkumného šetření

Pedagogičtí pracovníci mají ze zákona č.563/2004 Sb. po dobu výkonu své pedagogické činnosti povinnost dalšího vzdělávání a ředitel školy má povinnost toto vzdělávání organizovat podle plánu dalšího vzdělávání.

Cílem mé bakalářské práce bylo analyzovat a komparovat realizaci dalšího vzdělávání učitelů ve vybraných školách - mateřských, základních a gymnáziích. Prostřednictvím výzkumného šetření najít odpovědi na pomocné výzkumné otázky: Jaké druhy a formy dalšího vzdělávání jsou nejčastěji realizovány a jak se liší výběr dalšího vzdělávání učitelů na jednotlivých stupních škol výše uvedených. Tím zároveň najít odpověď na výzkumný problém.

2.2 Formulace výzkumného problému

Jako výzkumný problém bylo stanoveno:

Jaké druhy a formy dalšího vzdělávání jsou nejčastěji realizovány a v jakém rozsahu další vzdělávání učitelů v jednotlivých stupních škol – mateřských, základních a gymnáziích probíhá.

Jedná se o popisný výzkumný problém. Při jeho řešení proběhla analýza a komparace realizace dalšího vzdělávání na jednotlivých stupních škol.

Výzkumné otázky:

Jaké druhy dalšího vzdělávání jsou realizovány?

Jaké formy dalšího vzdělávání jsou nejčastěji realizovány?

Jak se liší výběr dalšího vzdělávání učitelů na vybraných stupních škol?

2.3 Formulace tvrzení

Na základě cíle výzkumného šetření byla stanovena tato tvrzení:

1. Všemi řediteli základních škol a gymnázií je dodržován právní předpis (školský zákon), hodnocení dalšího vzdělávání učitelů je součástí jejich výročních zpráv.
2. Učitelé základních škol se ve větší míře účastní dalšího vzdělávání než učitelé mateřských škol a gymnázií.
3. Učitelé mateřských škol se častěji účastní studia ke zvyšování kvalifikace než učitelé základních škol a gymnázií.

2.4 Metodologie výzkumu

Při zjišťování, jak probíhá na školách další vzdělávání učitelů, jako stěžejní metoda byla použita kvantitativní obsahová analýza textu (výročních zpráv a záznamů o činnosti jednotlivých škol). Z důvodu velkého množství dotazníků, se kterými se jednotliví ředitelé škol setkávají a jsou pro ně jistě časově zatěžující, byla zvolena tato výzkumná metoda.

Při její volbě se vycházelo ze školského zákona,⁶⁶ kde podle § 10 mají ředitelé základních a středních škol zákonnou povinnost zpracovávat každoročně výroční zprávu o činnosti školy za uplynulý školní rok. Tuto zprávu zasílají jak svému zřizovateli, tak mají za povinnost ji zveřejnit na přístupném místě ve škole. Zákon na rozdíl od MŠMT a krajských úřadů jim neukládá povinnost tuto zprávu zveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup. Ale většina základních škol a gymnázií své výroční zprávy mají elektronicky přístupné. Dle vyhlášky č.15/2005 Sb. má výroční zpráva každé školy dle § 7 odst. (1) obsahovat údaje o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, z čehož při obsahové analýze textu vycházím.

⁶⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění (školský zákon).

V případě mateřských škol byli jejich ředitelé elektronicky požádáni o zaslání výroční zprávy či záznamu o činnosti školy. Součástí těchto dokumentů by mělo být i hodnocení DVPP. Pokud tuto zprávu nebo záznam neměli, byli zároveň požádáni o vyplnění přiloženého přehledu⁶⁷, který mapuje další vzdělávání na mateřské škole. I tyto získané podklady a informace byly podrobeny kvantitativní obsahové analýze textu.

Tento způsob sběru informací u mateřských škol byl volen z důvodu toho, že se na mateřské školy nevztahuje zákonná povinnost každoročně vytvářet výroční zprávy a umožnit jejich přístup.

2.5 Předvýzkum

Předvýzkum byl proveden se třemi řediteli mateřských škol v Praze 4. U ředitelů těchto škol byla ověřena srozumitelnost a funkčnost vytvořeného přehledu dalšího vzdělávání. Na základě jejich připomínek byl přehled upraven tak, aby byl lépe srozumitelnější.

2.6 Výzkumný vzorek

Základním souborem pro výzkum byly všechny mateřské a základní školy a gymnázia v Praze, které se nacházely v Rejstříku škol a školských zařízení elektronicky přístupném na oficiálních stránkách MŠMT.

Mateřské školy – do výzkumného vzorku byly zařazeny všechny samostatné školy daného stupně vzdělávání, ze kterých byly vyloučeny školy speciální

Základní školy - do výzkumného vzorku byly zařazeny všechny samostatné školy daného stupně vzdělávání, ze kterých byly vyloučeny školy speciální a praktické

Gymnázia - do výzkumného vzorku byly zařazeny všechny samostatné školy daného stupně vzdělávání

⁶⁷ uvedený přehled je součástí přílohy č.2

Ze základního souboru byl výběrový soubor sestaven metodou náhodného výběru. Nejprve byly školy rozděleny podle stupňů vzdělávání, tedy do tří skupin (MŠ, ZŠ a GY).

Dále byly rozděleny podle pražských obvodů od 1. do 10. U každého obvodu byly jednotlivé školy očíslovány. Na samostatné lístečky byla napsána čísla, lístečky byly složeny, zamíchány a vylosovány podle jednotlivých obvodů, vždy 5 lístečků v případě gymnázií, 6 lístečků v případě základních škol a 8 lístečků u škol mateřských.

Tabulka č.1

	Základní soubor	Výběrový soubor
Mateřské školy	278	80
Základní školy	173	60
Gymnázia	59	50
Celkem	510	190

Nejprve u všech škol z výběrového souboru byly prozkoumány jejich webové stránky a vyhledány výroční zprávy. V případě mateřských škol byl hledán záznam o činnosti školy. Zajímavým zjištěním bylo, že mateřské školy z jednoho pražského obvodu také vytváří výroční zprávy, které mají elektronicky přístupné.

Pokud potřebné informace na webových stránkách nebyly nalezeny, obrátila jsem se se žádostí o zaslání výročních zpráv přímo na ředitele škol. Všichni oslovení ředitelé obdrželi e-mailem průvodní dopis⁶⁸, jako protislужba byla nabídnuta možnost zaslání výsledků výzkumu. U mateřských škol jsme zároveň poslala přehled o DVPP⁶⁹ a v případě, že nemají záznam o činnosti školy, jsme je požádala o jeho vyplnění.

⁶⁸ průvodní dopisy pro jednotlivé stupně škol jsou součástí přílohy

⁶⁹ přehled DVPP je součástí přílohy

Mateřské školy:

výběrový soubor – 80

Na webových stránkách byla uvedena výroční zpráva u 8 MŠ, zbylých 72 vylosovaných škol bylo osloveno prostřednictvím průvodního dopisu odeslaného e-mailem. Z 30 MŠ byly zpět zaslány záznamy o činnosti školy a z 8 MŠ byl zaslán vyplněný přehled o DVPP.

konečná návratnost – 58, což představuje 73 % návratnosti

Základní školy:

výběrový soubor – 60

Na webových stránkách byla uvedena výroční zpráva u 35 ZŠ, zbylých 25 vylosovaných škol bylo osloveno prostřednictvím průvodního dopisu odeslaného e-mailem. U 8 ZŠ byly výroční zprávy následně aktualizovány na webových stránkách, u 4 ZŠ byla zaslána výroční zpráva či její část, která se týká dalšího vzdělávání učitelů.

návratnost – 47, což představuje 78 % návratnosti

Gymnázia:

výběrový soubor – 50

Na webových stránkách byla uvedena výroční zpráva u 26 GY, zbylých 25 vylosovaných škol bylo osloveno prostřednictvím průvodního dopisu odeslaného e-mailem. U 15 Gy byly výroční zprávy následně aktualizovány na webových stránkách (jednou přišlo i poděkování za upozornění její neaktuálnosti). U 7 GY byla zaslána výroční zpráva či její část, která se týká dalšího vzdělávání učitelů. U jednoho GY byla provedena osobní návštěva a prohlídka výroční zprávy na místě.

návratnost – 48, což představuje 96 % návratnosti

Celkem:

výběrový soubor – 190

návratnost – 153, což představuje 80 % návratnosti

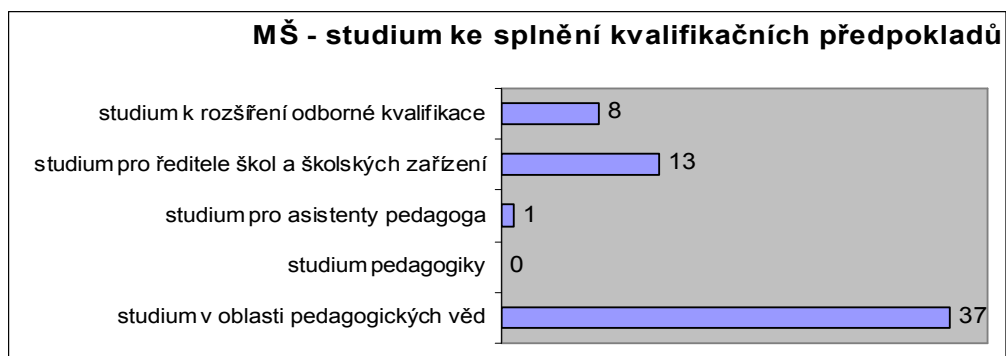
2.7 Výzkum a jeho průběh, zjištěné informace

Samotný výzkum probíhal v období od 10.1. 2014 – 10.3. 2014, tedy celkem dva měsíce. Všechny zjištěné informace byly pečlivě vyhodnoceny, zpracovány a sumarizovány do tabulky v programu Excel. Pak tyto výsledky byly převedeny do grafické podoby, byl použit pruhový, výšečový a spojnicový graf.

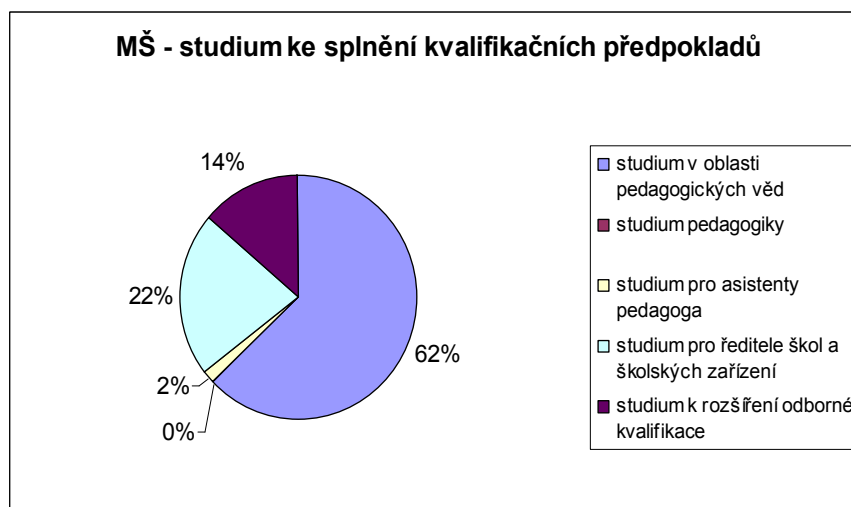
2.7.1 Výsledky šetření – mateřská škola

Tabulka č.2

58 - MŠ	studium ke splnění kvalifikačních předpokladů				
	studium v oblasti pedagogických věd	studium pedagogiky	studium pro asistenty pedagoga	studium pro ředitele škol a školských zařízení	studium k rozšíření odborné kvalifikace
absolutní počet	37	0	1	13	8

Graf č. 1

Graf č. 2

Tabulka č. 2 se týká studia ke splnění kvalifikačních předpokladů učitelů mateřských škol. Vyplývá z ní, že největší účast je u studia v oblasti pedagogických věd, celkem v 37 případech. Je pravděpodobné, že si doplňují svou povinnou kvalifikaci, která je od 1.1. 2015 zákonem požadována. U studia pedagogiky není žádná účast, důvodem může být jeho zaměření. Toto studium umožňuje získat odbornou kvalifikaci učiteli střední školy, učiteli v základní umělecké škole a konzervatoři, učiteli jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, vychovateli a pedagogovi volného času. Není přímo určeno učitelům mateřských škol.

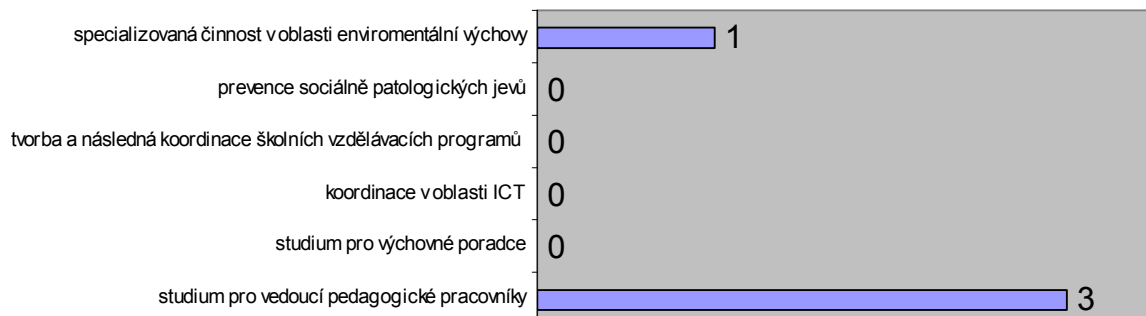
Pouze v jenom případě probíhá studium pro asistenty pedagoga. Příčinou může být odpovídající kvalifikovanost asistentů pracujících v mateřských školách nebo nedostatek finančních prostředků škol. Dále je zájem (13 případů) o studium pro ředitele škol. Lze předpokládat, že tímto studiem plní zákonnou povinnost noví ředitele,⁷⁰ ale je i možné, že tak učitelé získávají vysokoškolské studium. V 8 případech si učitelé rozšiřují svou odbornost, která se může vztahovat k jejich zájmu pracovat na jiném stupni či druhu školy např. ve škole pro děti zdravotně či jinak postižené.

Tabulka č.3

58- MŠ	studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů					
			specializačních činností			
	studium pro vedoucí pedagogické pracovníky	studium pro výchovné poradce	koordinace v oblasti ICT	tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů	prevence sociálně patologických jevů	specializovaná činnost v oblasti enviromentální výchovy
absolutní počet	3	0	0	0	0	1

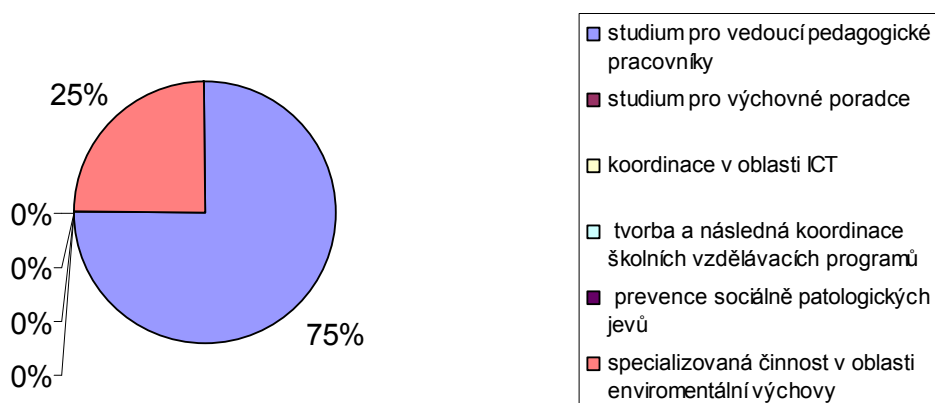
⁷⁰ Zákon 563/2004 Sb. § 5(2), ředitel má povinnost nejpozději do 2 let ode dne, kdy začal vykonávat činnost ředitele získat prostřednictvím studia znalosti v oblasti řízení školství.

MŠ - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů

Graf č.3

MŠ - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů

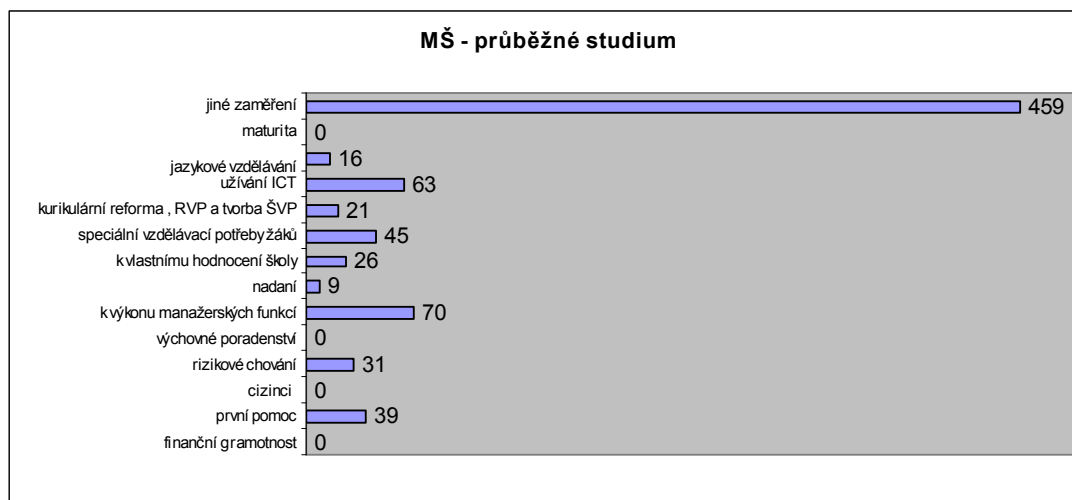
Graf č.4

Jak tabulka č. 3 ukazuje o vzdělávání ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů není veliký zájem. Malá účast na tomto druhu studia je pochopitelná. Specializační studium pro výchovné poradce, školní metodiky prevence a koordinátory ICT je směřováno na základní a střední školy. Toto studium učitelé mateřských škol k výkonu své činnosti nepotřebují. Ve třech případech se objevuje studium pro vedoucí pedagogické pracovníky. U ostatních ředitelů lze předpokládat již potřebnou kvalifikovanost či výběr jiného druhu DVPP ke splnění jejich zákonné

povinnosti.⁷¹ Pravděpodobně z osobního zájmu se jeden učitel účastní studia k výkonu specializovaných činností v oblasti environmentální výchovy.

Tabulka č.4

58 - MŠ	průběžné studium - k prohlubování odborné kvalifikace													
	oblasti vzdělávání													
	finanční gramotnost	první pomoc	cizinci	rizikové chování	výchovné poradenství	k výkonu manažerských funkcí	nadání	k vlastnímu hodnocení školy	speciální vzdělávací potřeby žáků	kurikulární reforma , RVP a tvorba ŠVP	užívání ICT	jazykové vzdělávání	maturita	jiné zaměření
absolutní počet	0	39	0	31	0	70	9	26	45	21	63	16	0	459

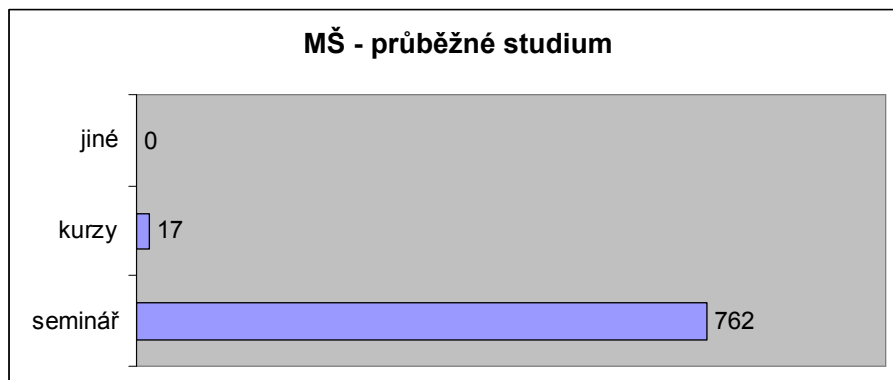

Graf č.5

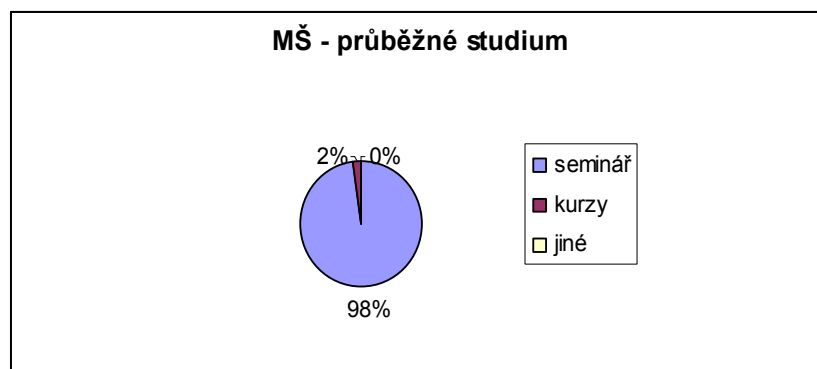
Tabulka č.5

58 - MŠ	Průběžné studium		
	k prohloubení odborné kvalifikace		
	seminář	kurzy	jiné
absolutní počet	762	17	0

⁷¹ Zákon 563/2004 Sb. § 5(2), ředitel má povinnost nejpozději do 2 let ode dne, kdy začal vykonávat činnost ředitele získat prostřednictvím studia znalosti v oblasti řízení školství.

Graf č.6

Graf č.7

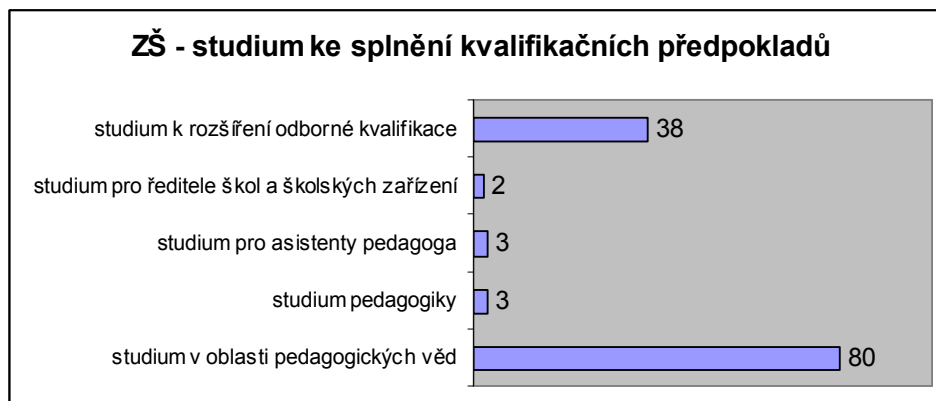
Největší zájem je o průběžné studium, nejčastěji jsou voleny krátké vzdělávací akce. Z grafu je patrná nejvyšší účast v jiných zaměřeních, než nabízí tabulka č. 4. Vybírají z rozličných témat, např. dramatická výchova, výtvarný projev a tvořivost. Nemalý zájem je i o oblast hudebně pohybovou, jógu s dětmi či hru na flétnu. Z grafu lze vyčíst vyšší zájem o práci s ICT, tedy s počítačem a interaktivní tabulí. V dnešní době už děti předškolního věku dobře ovládají ICT a učitel musí s nimi držet krok. Ve 21 případech, tedy u 1/3 škol další vzdělávání zaměřili na novou kutikulární reformu a především na tvorbu ŠVP. Každá škola má zákonnou povinnost si tento program vytvářet, ale i průběžně aktualizovat. Učitelé by měli být s touto problematikou dostatečně seznámeni. U každé školy lze předpokládat alespoň 1 studium k výkonu manažerských funkcí. Jeho zaměření se vztahovalo nejčastěji ke školské legislativě a její novelizaci. Vyšší účast byla zaznamenána v oblasti studia pro žáky vyžadující speciální vzdělávací potřeby a oblast rizikového chování. Je důležité obě dvě problematiky podchytit v raném věku dítěte, kdy nejlépe zle reagovat a umožnit integraci či inkluzi takto postiženého dítěte.

Podle tabulky č. 5 je nejčastější formou průběžného studia seminář (v 98 %), na každou školu připadá průměrně 13 seminářů ročně. V odpovědích se objevovalo, že seminář absolvují jak jednotlivci, tak i celé pedagogické sbory, což je pro školy jistě finančně náročnější, ale informace získají ve stejném rozsahu všichni. Semináře pro celé učitelské sbory byly zaměřené na oblast ovládání počítačové techniky, první pomoci, ale i povinné školení BOZP a PO. Část ředitelů si posteskla na omezené finanční možnosti dané limitem finančních prostředků rozpočtu.

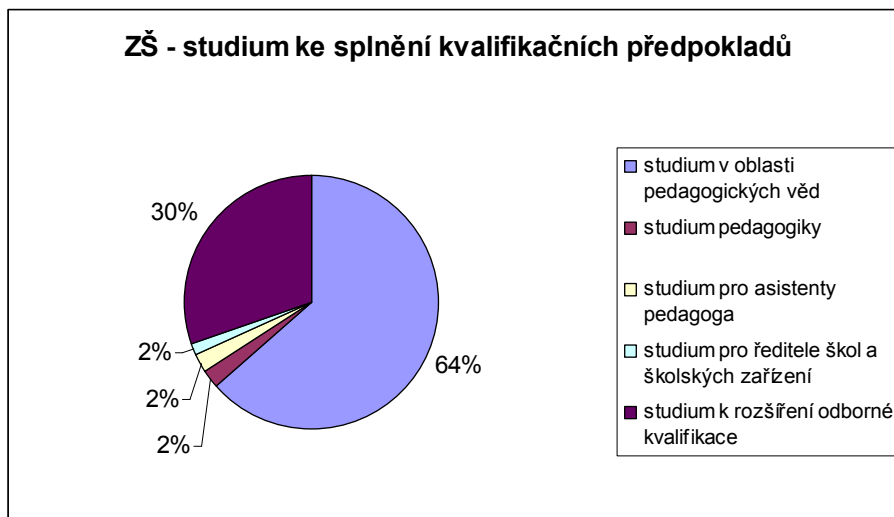
2.7.2 Výsledky šetření – základní škola

Tabulka č.6

47- ZŠ	studium ke splnění kvalifikačních předpokladů				
	studium v oblasti pedagogických věd	studium pedagogiky	studium pro asistenty pedagoga	studium pro ředitele škol a školských zařízení	studium k rozšíření odborné kvalifikace
absolutní počet	80	3	3	2	38

Graf č.8

Graf č.9

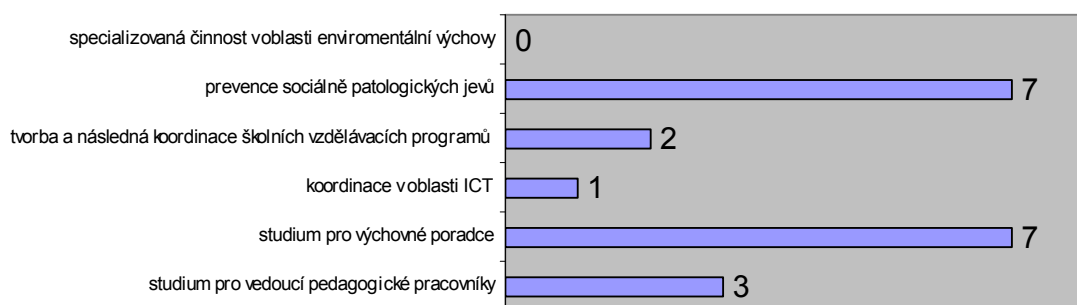
Podle tabulky č. 6 se ukazuje, že ve studiu ke splnění kvalifikačních předpokladů je na základních školách nejvíce zastoupeno studium v oblasti pedagogických věd. Téměř na každé škole jsou dva pedagogové, kteří absolvují toto studium. Stejně jako u mateřských škol lze předpokládat, že se jedná o doplnění jejich potřebné kvalifikace, která je od 1.1. 2015 zákonem požadována. Ve třech případech probíhá studium pedagogiky. U těchto učitelů lze předpokládat jejich zájem vykonávat svou učitelskou praxi na jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, střední škole nebo základní škole (2. stupně). Příkladem může být inženýr chemie, který tento předmět učí, ale nemá pedagogické vzdělání.

Jedním z důvodů malého zájmu (1 pedagogický pracovník) o studium pro asistenty, může být plná kvalifikovanost, ale i možnou příčinou může být snížení finančních prostředků na DVPP školám. Ve dvou případech se objevilo studium pro ředitele škol. Pokud je zájem takto malý, je možné se domnívat, že studium v oblasti řízení již absolvovali, jak jim to ukládá zákon. Jak je z tabulky patrné, osm učitelů si rozšiřuje svou odbornou kvalifikaci. Tito učitelé mohou mít zájem být způsobilí vyučovat další učební předmět, pracovat na jiném druhu nebo stupni školy. Po absolvování tohoto studia mohou také kvalifikovaně pracovat na školách pro zdravotně či jinak postižené děti.

Tabulka č.7

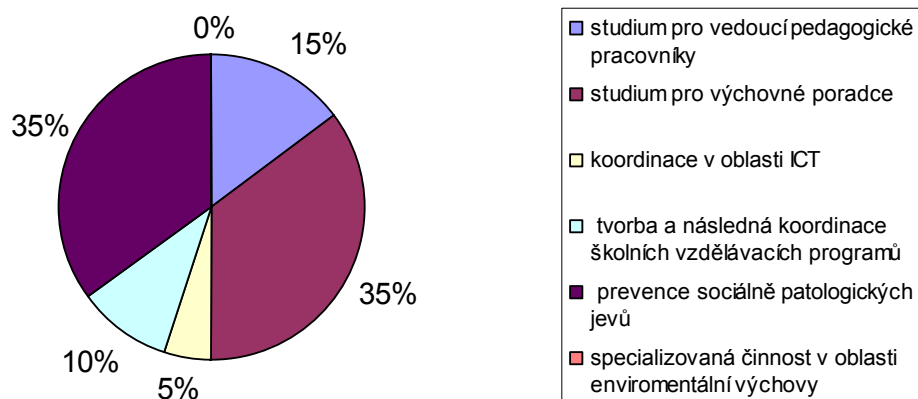
47 - ZŠ	studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů					
			specializačních činností			
	studium pro vedoucí pedagogické pracovníky	studium pro výchovné poradce	koordinace v oblasti ICT	tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů	prevence sociálně patologických jevů	specializovaná činnost v oblasti environmentální výchovy
absolutní počet	3	7	1	2	7	0

ZŠ - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů

Graf č.10

ZŠ - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů

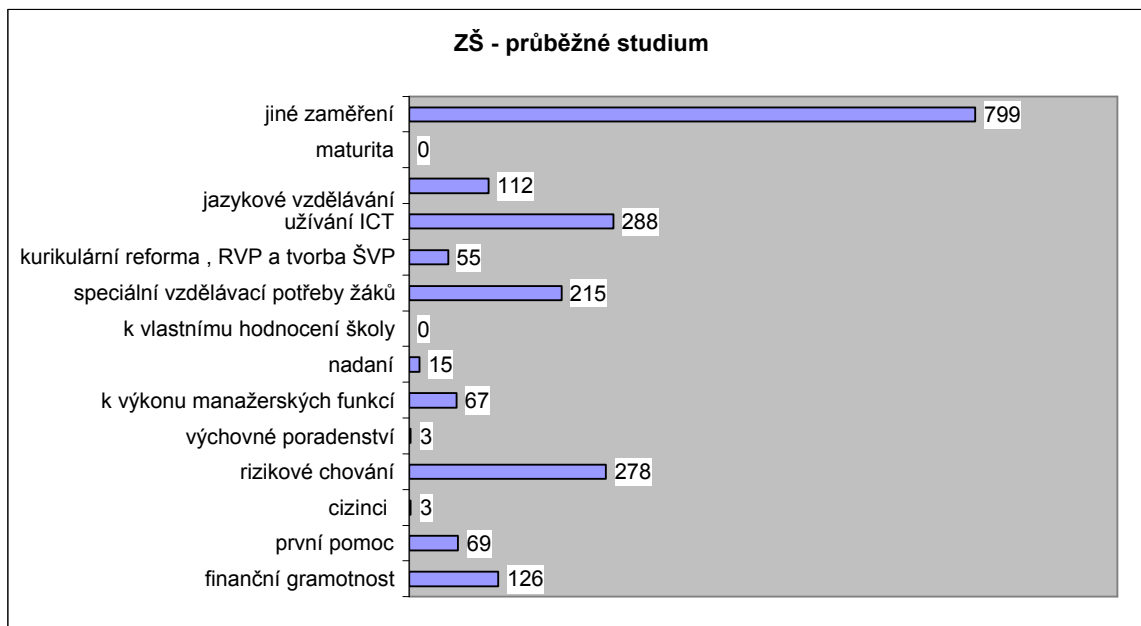
Graf č.11

Z tabulky č.7 je patrná nižší účast učitelů na vzdělávání ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů. Funkční studium pro vedoucí pedagogické pracovníky navštěvují 3 zájemci. Lze se domnívat, že ostatní ředitelé jsou již kvalifikovaní nebo volí jinou podobu tohoto studia. Větší účast je v oblasti školních poradenských služeb – 7 zájemců studuje výchovné poradenství a stejný počet studuje program pro školní metodiky prevence. Je pravděpodobné, že výchovní poradci a školní metodici prevence ostatních škol již toto studium absolvovali a tito jsou noví nebo se připravují jimi v brzké době stát.

Malá účast na dalším specializačním studiu - studium ICT koordinátor (1 účastník), studium pro koordinátory tvorby ŠVP (2 účastníci) a studium v oblasti environmentální výchovy (žádný účastník) je možná zapříčiněna již dostatečnou kvalifikovaností nebo malou atraktivitou pro učitele. Do počtu účastníků ve všech oblastech se také mohlo promítnout snížení finančních prostředků určených na DVPP v jednotlivých školách.

Tabulka č.8

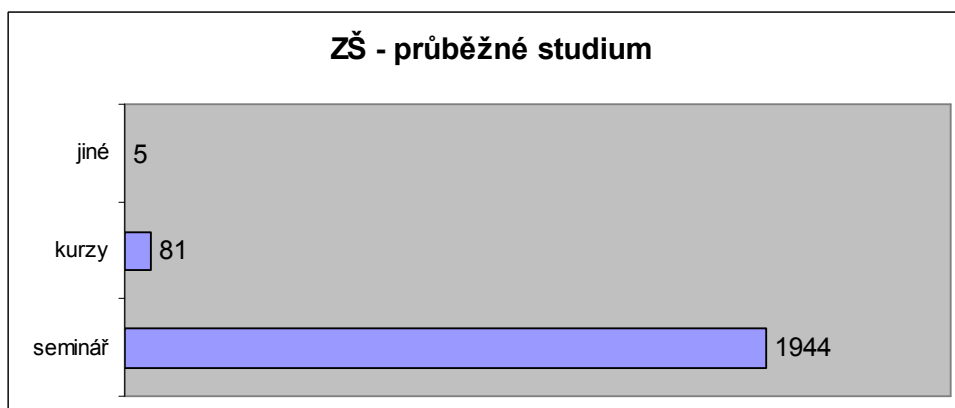
47 - ZŠ	průběžné studium - k prohlubování odborné kvalifikace													
	oblasti vzdělávání													
	finanční gramotnost	první pomoc	cizinci	rizikové chování	výchovné poradenství	k výkonu manažerských funkcí	nadání	k vlastnímu hodnocení školy	speciální vzdělávací potřeby žáků	kurikulární reforma, RVP a tvorba ŠVP	užívání ICT	jazykové vzdělávání	maturita	jiné zaměření
absolutní počet	126	69	3	278	3	67	15	0	215	55	288	112	0	800

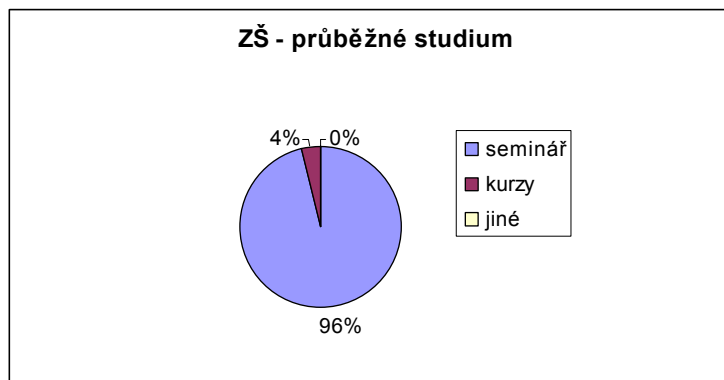
Graf č.12

Tabulka č.9

47 - ZŠ	Průběžné studium		
	k prohloubení odborné kvalifikace		
	seminář	kurzy	jiné
absolutní počet	1944	81	5

Graf č.13

Graf č.14

Jak tabulka č. 8 ukazuje, největší účast je podobně jako u mateřských škol u průběžného studia. Nejčastěji je zájem o jiná zaměření, než tabulka nabízí. Průměrně na každou školu připadá 16 vzdělávacích akcí za rok. Rozmanitost témat a zaměření je veliká např. comenia skript, genetická metoda čtení, tvořivá škola, vedení třídnických hodin a didaktické hry. Toto množství témat je jistě ovlivněno zájmy učitelů a potřebou školy. Z grafu lze vyčíst vyšší zájem o práci s informační a komunikační technikou (ICT), více než pět případů na školu. Tato technika se stává součástí vyučovacího procesu každé školy a učitelé by ji měli umět ovládat a ve vyučovacích hodinách prakticky využívat. Větší účast byla i u programů zaměřených na rizikové chování žáků. Poslání pedagoga nespočívá jen ve vyučování, v získávání a předávání vědomostí, ale i v oblasti formování vhodných sociálních dovedností. Učitel musí mít dostatek teoretických i praktických znalostí a dovedností, které k tomu potřebuje. Školy se dále zaměřily (více než 4 případy na školu) na oblast speciálních vzdělávacích potřeb žáků. V základních školách probíhá integrace těchto žáků a učitelé musí být schopni dle jejich potřeb pracovat a umožnit jim maximální rozvoj. O studium zabývajícím se nadanými dětmi byl malý zájem (jen 15 případů). Lze se domnívat, že školy které se zaměřují na tuto problematiku mají své pedagogy proškolené. Téměř v každé škole proběhl program zaměřený na tvorbu a úpravu ŠVP. S úpravou ŠVP má jistě souvislost i zájem (tři případy na školu) o finanční gramotnost. ŠVP má být průběžně aktualizován a k tomu je potřeba mít dostatek informací. V průměru na jednu školu připadají dva učitelé, kteří rozšiřují svou jazykovou vybavenost. Znalost cizího jazyka je v dnešní době nutností a i učitelé se musí své odbornosti rozvíjet. Každý ředitel absolvovat alespoň jedno průběžné studium k výkonu své manažerské funkce (např. na téma zákon o

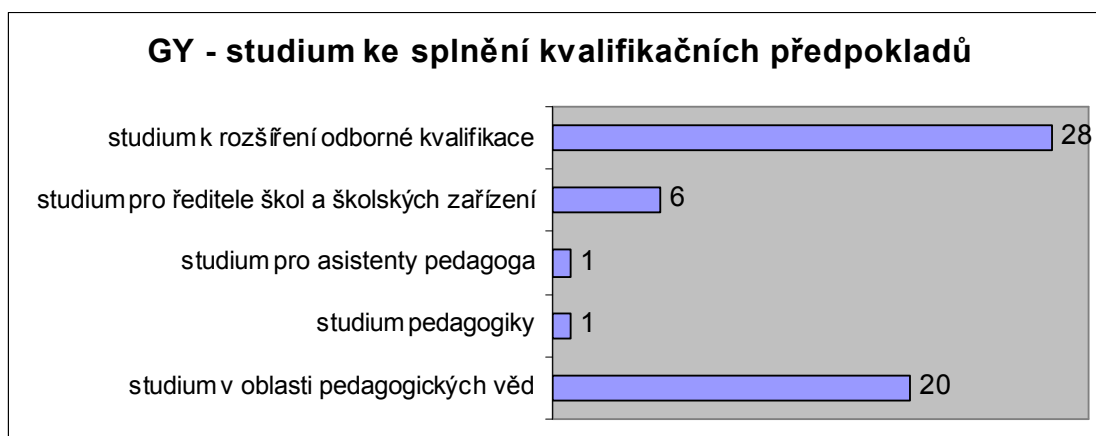
pedagogických pracovnících, aktuální daňové novinky, změny ve mzdové účtárně a personální oblasti). Jen dobře informovaný ředitel může správně reagovat na měnící se legislativu.

Tabulka č. 9 poukazuje, že vedle nejčastěji volených forem semináře v 96 %, což znamená 41 seminářů na školu, byla též uvedena jedna stáž na jiné škole, jedna studijní cesta a tři letní prázdninové školy. Často se seminářů účastnily celé kolektivy pedagogů, výběr témat byl široký: od finančního vzdělávání, práce s interaktivní tabulí, etické výchovy a práce s nadanými dětmi přes komunikaci a asertivitu, BOZP a PO až k práci s problémovými žáky a vedení třídnických hodin. I zde ředitelé poukázali na výrazné snížení počtu absolvovaných akcí oproti minulým školním rokům z důvodu radikálního snížení prostředků na vzdělávání učitelů.

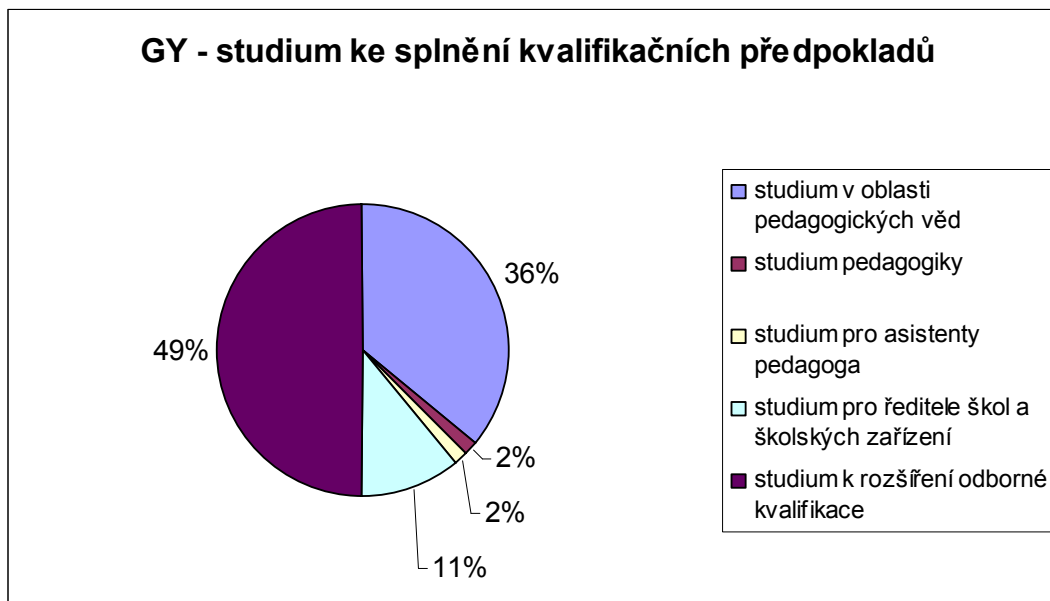
2.7.3 Výsledky šetření – gymnázium

Tabulka č.10

48 - GY	studium ke splnění kvalifikačních předpokladů				
	studium v oblasti pedagogických věd	studium pedagogiky	studium pro asistenty pedagoga	studium pro ředitele škol a školských zařízení	studium k rozšíření odborné kvalifikace
absolutní počet	20	1	1	6	28

Graf č.15

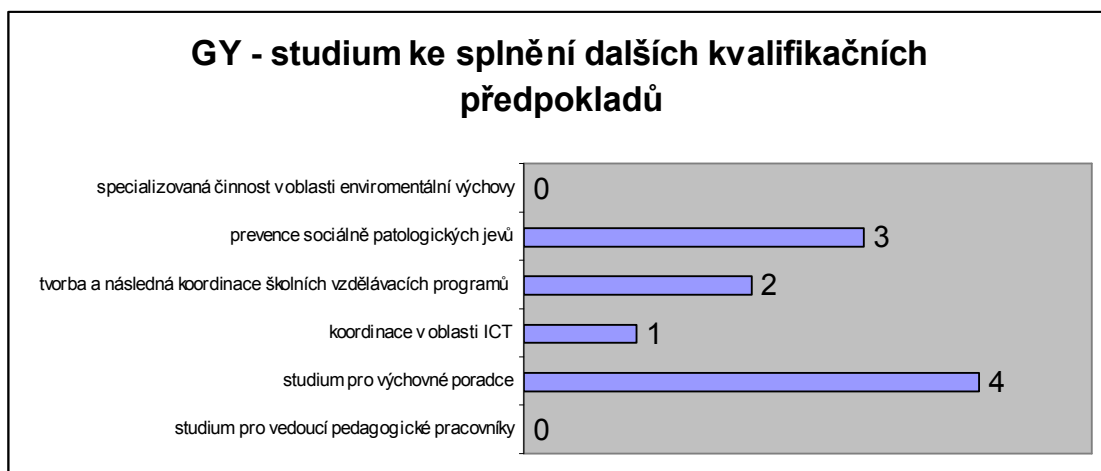
Graf č.16

Jak ukazuje tabulka č. 10, ve studiu ke splnění kvalifikačních předpokladů je ze strany učitelů gymnázia zájem o studium v oblasti pedagogických věd. Celkem 20 učitelů navštěvuje toto studium. Lze se domnívat, že si tím doplňují zákonem požadovanou kvalifikaci. V jednom případě probíhá studium pedagogiky. Tento učitel získává znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd. Může jít o podobný případ, jak bylo již uvedeno u základních škol. Bylo zaznamenáno pouze jedno studium pro asistenty pedagoga. U ostatních asistentů pedagoga pracujících ve škole lze předpokládat již plnou kvalifikovanost.

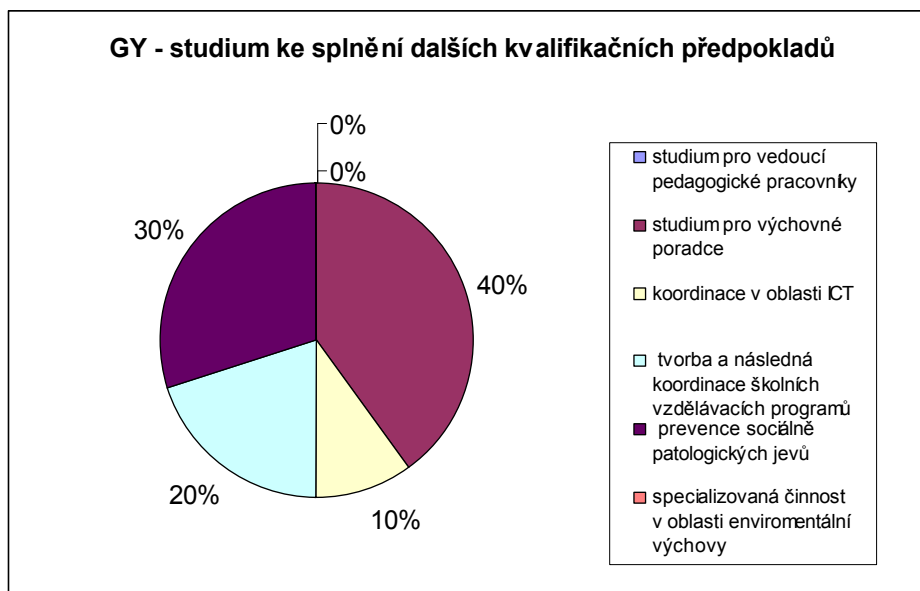
V šesti případech bylo zaznamenáno studium pro ředitele škol a školských zařízení. Při takto nízkém počtu je pravděpodobné, že většina ředitelů těchto škol toto zákonné studium již absolvovala. Celkem 28 učitelů si rozšiřuje svou odbornou kvalifikaci. Znamená to, že v každé druhé škole je učitel, který si vybral tuto formu studia. Tímto studiem rozšiřuje svou kvalifikaci o další předmět, nebo možnost pracovat na jiném druhu nebo stupni škol.

Tabulka č.11

48 - GY	studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů					
			specializačních činností			
	studium pro vedoucí pedagogické pracovníky	studium pro výchovné poradce	koordinace v oblasti ICT	tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů	prevence sociálně patologických jevů	specializovaná činnost v oblasti environmentální výchovy
absolutní počet	0	4	1	2	3	0

Graf č.17

Graf č.18

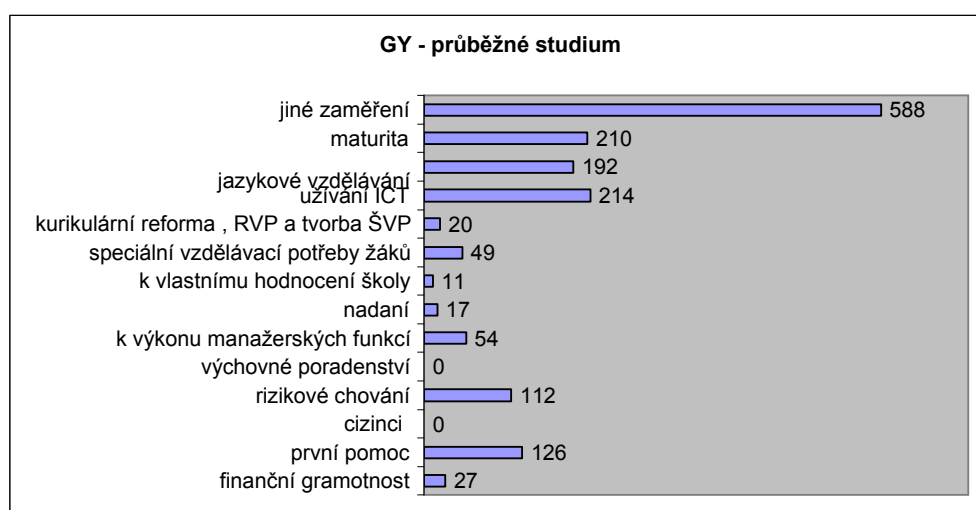
Jak vypadá studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů na gymnáziích ukazuje tabulka č. 11. Možnost studovat tento druh DVPP využilo

celkem 10 zájemců. To znamená, že na každé páté škole je jeden účastník tohoto studia. Největší zájem je o studium výchovného poradenství (4 případy) a studium pro školní metodiky prevence (3 případy). Tyto počty ukazují, že $\frac{3}{4}$ zájemců, kteří studují specializační studium se zaměřilo na oblast školní poradenské služby. Je pravděpodobné, že se jedná o nové nebo budoucí výchovné poradce a školní metodiky prevence a toto studium je požadováno k výkonu jejich specializační činnosti na škole.

Jeden účastník navštěvuje studium pro koordinátory ICT a dva absolvují studium pro koordinátory ŠVP. Tato malá účast může být zapříčiněna již kvalifikovaným učitelem na škole, nezájmem ze strany učitelů nebo i snížením finančních prostředků škol na DVPP. Protože o studium pro vedoucí pedagogické pracovníky není mezi řediteli zájem, lze předpokládat, že jsou již plně kvalifikováni nebo volili jinou podobu povinného studia.

Tabulka č.12

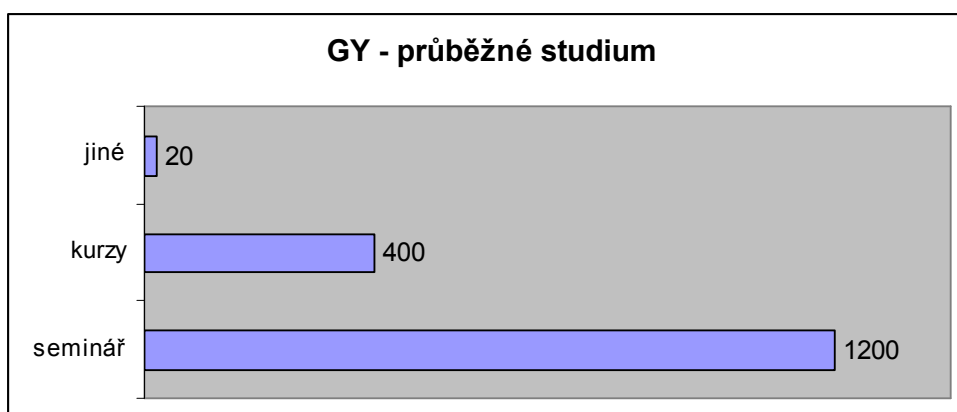
48 - GY	průběžné studium - k prohlubování odborné kvalifikace													
	oblasti vzdělávání													
	finanční gramotnost	první pomoc	cizinci	rizikové chování	výchovné poradenství	k výkonu manažerských funkcí	nadání	k vlastnímu hodnocení školy	speciální vzdělávací potřeby žáků	kurikulární reforma, RVP a tvorba ŠVP	užívání ICT	jazykové vzdělávání	maturita	jiné zaměření
absolutní počet	27	126	0	112	0	54	17	11	49	20	214	192	210	473

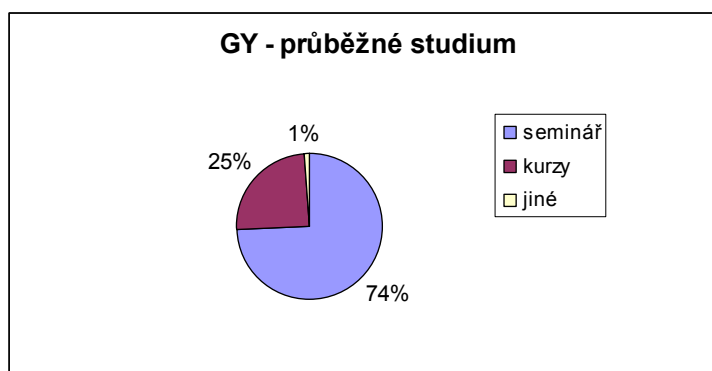
Graf č.19

Tabulka č.13

48 - GY	Průběžné studium		
	k prohloubení odborné kvalifikace		
	seminář	kurzy	jiné
absolutní počet	1200	400	20

Graf č.20

Graf č.21

Z tabulky č. 12 je patrná, stejně jako u mateřských a základních škol, největší účast v zaměřeních, které tabulka blíže nespecifikuje. V každé škole je průměrně 9 účastníků v této oblasti. Jedná se především o obory jednotlivých předmětů, jejich výběr je ovlivněn aprobační učitelem. Dále byly vybírány kurzy a semináře speciálně zaměřené na pedagogiku a psychologii, ale i kurzy pro lyžařské instruktory a instruktory snowbordu. Výběr těchto zaměření je jistě ovlivněn potřebou školy, ale i osobním zájmem jednotlivých učitelů. Z grafu lze dále vyčíst vyšší zájem

(průměrně 4 účastníci za školu) o maturity. Je to pochopitelné, neboť dochází k opakujícím se úpravám státních maturit a tím i úpravám, jak správně hodnotit písemné i ústní projevy v jednotlivých předmětech. Školy na tyto změny musí být připraveny, a proto se učitelé odborně vzdělávají. Velká část průběžného studia je zaměřena na práci s ICT, více než čtyři případy na školu. Často bylo uvedeno využití iPad ve výuce. Učitelé mají zájem tuto techniku používat a vzdělávají se v její aplikaci. Vyšší účast byla zaznamenána také v oblasti jazykového vzdělávání, téměř čtyři případy na školu. Je patrné, že si školy i učitelé uvědomují potřebu neustále rozvíjet své jazykové schopnosti. Ve 112 případech, to znamená více než dva případy na školu, bylo věnováno studiu v oblasti rizikového chování. Studenti těchto škol jsou ve věku, kdy rizikové chování jim může být v určitých situacích blízké, a škola by měla být na tuto situaci dostatečně odborně připravena. Průměrně tři účastníci za školu absolvovali studium první pomoci. Důvodem tohoto zájmu může být častější uskutečňování různých kurzů a s tím je spojena potřeba zdravotníka na takovéto akci. Protože se jedná o gymnázia, je zarážející malá účast o studium v oblasti práce s nadanými studenty. Možným důvodem byla vyšší úroveň vzdělávání učitelů na vstupu do zkoumaného období v této oblasti. Již získané informace nebo snížení prostředků na DVPP mohlo být příčinou malé účasti k vlastnímu hodnocení škol, ke koordinaci a tvorby ŠVP a finanční gramotnosti.

Z tabulky č. 13 lze vyčíst, že v 74 % byly jako forma voleny semináře, ve 25 % kurzy (např. lyžařský či zdravotnický). Mezi jiné formy byly zařazeny prázdninové kurzy a letní školy. Nejčastěji absolvovali učitelé vzdělávací semináře zaměřené na finanční gramotnost, poskytování první pomoci, ŠVP a průřezová témata, BOZP a PO, ale i jak správně dělat projekty. Jen ve dvou případech se uskutečnil seminář pro celý kolektiv pedagogů, ostatní semináře probíhaly individuálně.

2.7.4 Vyhodnocení otázek

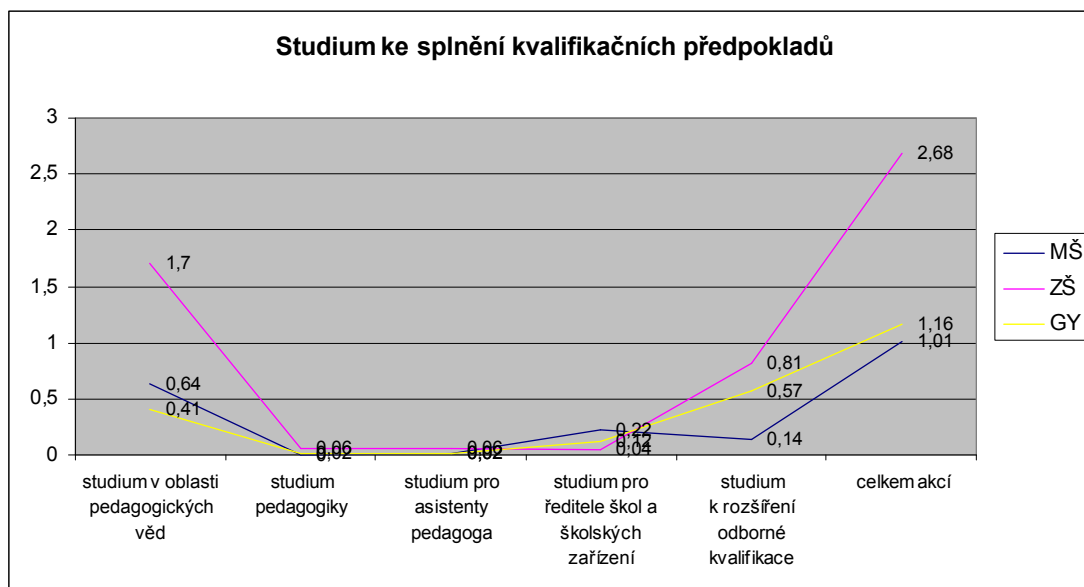
Z výsledků analýzy výročních zpráv vyplývají následující skutečnosti.

Při hodnocení prvního tvrzení, zda všichni ředitelé základních škol a gymnázií dodržují právní předpis (školský zákon) a hodnocení dalšího vzdělávání učitelů je součástí jejich výročních zpráv, lze konstatovat, že všechny výroční zprávy, které

byly analyzovány, obsahovaly potřebné údaje o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, tak jak to ukládá právní předpis. Z toho vyplývá, že se první tvrzení potvrdilo.

Tabulka č.14

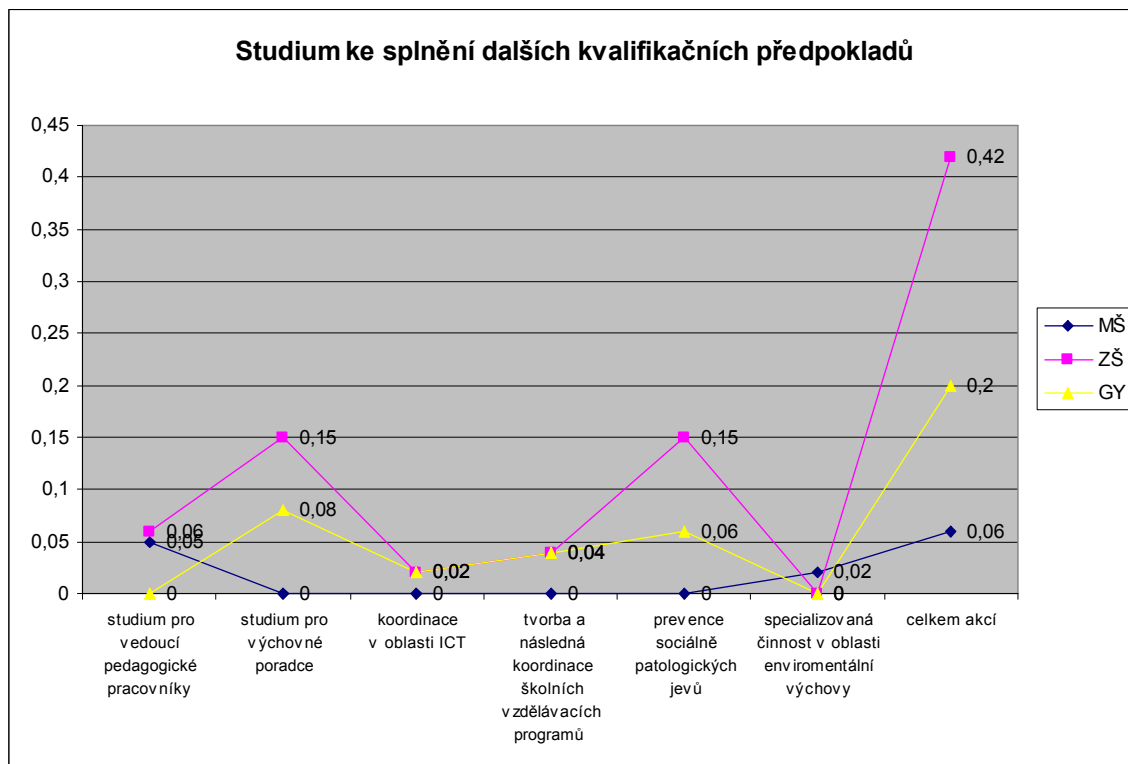
průměr	studium ke splnění kvalifikačních předpokladů					
	studium v oblasti pedagogických věd	studium pedagogiky	studium pro asistenty pedagoga	studium pro ředitele škol a školských zařízení	studium k rozšíření odborné kvalifikace	celkem akcí
MŠ	0,64	0	0,02	0,22	0,14	1,01
ZŠ	1,7	0,06	0,06	0,04	0,81	2,68
GY	0,41	0,02	0,02	0,12	0,57	1,16

Graf č.22

Tabulka č.15

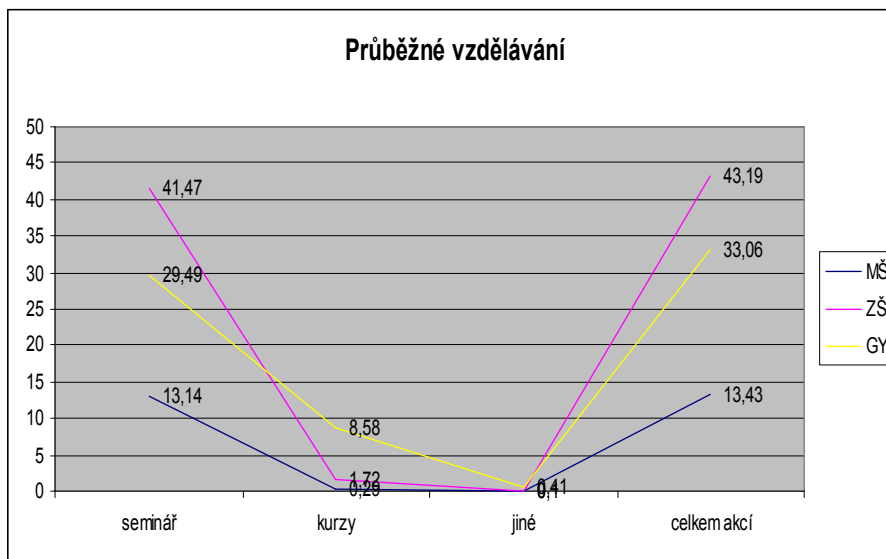
průměr	studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů						
			specializačních činností				
	studium pro vedoucí pedagogické pracovníky	studium pro výchovné poradce	koordinace v oblasti ICT	tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů	prevence sociálně patologických jevů	specializovaná činnost v oblasti environmentální výchovy	Celkem akcí
MŠ	0,05	0	0	0	0	0,02	0,06
ZŠ	0,06	0,15	0,02	0,04	0,15	0	0,42
GY	0	0,08	0,02	0,04	0,06	0	0,2

Graf č.23

Tabulka č.16

průměr	průběžné studium			
	k prohloubení odborné kvalifikace			
	seminář	kurzy	jiné	celkem akcí
MŠ	13,14	0,29	0	13,43
ZŠ	41,47	1,72	0,1	43,19
GY	29,49	8,58	0,41	33,06

Graf č.24

Při hodnocení druhého tvrzení, že učitelé základních škol se ve větší míře účastní dalšího vzdělávání než učitelé mateřských škol a gymnázií, lze vycházet z výzkumných výsledků a konstatovat, že předpoklad byl správný.

V případě studia ke splnění kvalifikačních předpokladů se učitelé základních škol účastnili v průměru 2 – 3 akcí za školu (přesný průměr činí 2,68). Naproti tomu učitelé mateřských škol a gymnázií absolvovali za školní rok v průměru 1 akci, to je méně než polovina akcí, než bylo uskutečněno u ZŠ. Pokud se jedná o studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů, šetření ukázalo, že učitelé ZŠ průměrně za školní rok absolvovali 0,42 akcí, což je asi dvojnásobek akcí uskutečněných na gymnáziích a dokonce sedminásobek akcí uskutečněných v mateřských školách. V případě mateřských škol se lze domnívat, že důvodem tohoto stavu je malá uplatnitelnost tohoto studia. Z výsledků je patrné, že nejvyšší účast je v průběžném vzdělávání, tedy krátkodobých formách DVPP. I zde jsou nejvíce zastoupeny (v průměru 43,19) základní školy. U gymnázií činí průměr 33,06 a u mateřských škol 13,43. Na základě provedeného výzkumu a jeho vyhodnocení je možné konstatovat, že druhé tvrzení se potvrdilo.

V případě třetího tvrzení, že učitelé mateřských škol se častěji účastní studia ke zvyšování kvalifikace než učitelé základních škol a gymnázií, lze na základě výzkumu konstatovat, že tento předpoklad nebyl správný. V případě zvyšování kvalifikace se u učitelů mateřských škol objevují nejnižší hodnoty, jak u studia ke splnění kvalifikačních předpokladů (průměr 1,01), tak u studia ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů (průměr 0,06) při porovnávání účastí základních školách a gymnázií. Na závěr lze shrnout, že třetí tvrzení potvrzeno nebylo.

Výsledky jsou jistě ovlivněné počty pracovníků na jednotlivých školách, možností zastupitelnosti chybějícího učitele ve výuce a vzdělávání, možností škol uvolňovat pracovníky na prezenční formy dalšího vzdělávání a v omezení finančních zdrojů vynakládaných na další vzdělávání učitelů.

Závěr

Tato bakalářská práce vycházela ze všech dostupných informačních zdrojů, které měly spojitost s dalším vzděláváním učitelů. V teoretické části byly zpracovány všechny teoretické informace, které byly získány studiem odborné literatury a právních dokumentů. V rámci výzkumné části byl stanoven základní výzkumný cíl: Jaké druhy a formy dalšího vzdělávání jsou nejčastěji realizovány a jak se liší výběr dalšího vzdělávání učitelů na jednotlivých stupních škol – mateřských, základních a gymnáziích. Na základě cíle výzkumného šetření byla stanovena tato tři tvrzení:

1. Všemi řediteli základních škol a gymnázií je dodržován právní předpis (školský zákon), hodnocení dalšího vzdělávání učitelů je součástí jejich výročních zpráv.
2. Učitelé základních škol se ve větší míře účastní dalšího vzdělávání než učitelé mateřských škol a gymnázií.
3. Učitelé mateřských škol se častěji účastní studia ke zvyšování kvalifikace než učitelé základních škol a gymnázií.

Pro ověření všech tvrzení byla jako výzkumná metoda použita kvantitativní obsahová analýza textu (výročních zpráv a záznamů o činnosti jednotlivých škol). Před samotnou aplikací zvolené metody byl proveden předvýzkum, který měl ověřit srozumitelnost a jednoznačnost textu přehledu. Tento přehled dalšího vzdělávání učitelů byl určen pro ředitele mateřských škol, neboť ti nemají zákonnou povinnost vytvářet výroční zprávu.

Pro ověření prvního tvrzení, že všemi řediteli základních škol a gymnázií je dodržován právní předpis (školský zákon) a hodnocení dalšího vzdělávání učitelů je součástí jejich výročních zpráv, byly všechny výroční zprávy výzkumného vzorku podstoupeny kvantitativní analýze textu. Z analýzy vyplynulo, že všechny výroční zprávy základních škol a gymnázií obsahují povinnou část, hodnocení dalšího vzdělávání. První tvrzení bylo výzkumem potvrzeno.

V případě druhého tvrzení, že učitelé základních škol se ve větší míře účastní dalšího vzdělávání než učitelé mateřských škol a gymnázií byla provedena kvantitativní analýza textu (výročních zpráv a záznamů o činnosti jednotlivých škol) a vzájemná komparace realizace dalšího vzdělávání na jednotlivých stupních škol. Na základě výsledků bylo zjištěno, že učitelé základních škol se více účastní dalšího

vzdělávání než učitelé mateřských škol a gymnázií. Druhé tvrzení bylo prostřednictvím výzkumu potvrzeno.

Pro ověření třetího tvrzení, že učitelé mateřských škol volí častěji studium ke zvyšování kvalifikace než učitelé základních škol a gymnázií, byla opět použita kvantitativní analýza textu. Bylo prokázáno, že učitelé mateřských škol absolvují studium pro zvyšování kvalifikace v menší počtu, než školy základní a gymnázia. Třetí tvrzení se výzkumem nepotvrdilo.

Závěry této bakalářské práce mají informační charakter, přispívají k ucelenějšímu pohledu na aktuální stav dalšího vzdělávání na jednotlivých stupních škol. Jakými druhy a formami je další vzdělávání realizováno. Uvedené výsledky by mohly sloužit jako zdroj námětů k optimálnímu rozvoji v dané oblasti, mohly by pomoci při zavádění připravovaného kariérního řádu. A v neposlední řadě by mohly být zdrojem informací jak pro vedoucí pedagogické pracovníky při vytváření plánů dalšího vzdělávání učitelů na škole, tak i pro jednotlivé učitele při sestavování osobního plánu profesního rozvoje. Hodnocení aktuálního stavu DVU je možné v budoucnu využít ke komparaci i v jiném kraji.

Seznam použitých zkratk

BOZP bezpečnost a ochrana zdraví při práci

ČR Česká republika

ČŠI Česká školní inspekce

DV další vzdělávání

DVPP další vzdělávání pedagogických pracovníků

DVU další vzdělávání učitelů

GY gymnázium, gymnázia

ICT informační a komunikační technologie

MŠ mateřská škola, mateřské školy

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NIDV Národní institut dalšího vzdělávání

RVP rámcový vzdělávací program

ŠVP školní vzdělávací program

ZŠ základní škola, základní školy

Seznam literatury:

Klasické dokumenty

BARTOŇKOVÁ, Hana. *Firemní vzdělávání*. Vyd. 1. Praha, 2010, 204 s. Vedení lidí v praxi. ISBN 978-80-247-2914-5.

Další profesní vzdělávání učitelů a jeho perspektivy: sborník z konference k 60. výročí založení Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Editor Jana Kohnová, Iva Macháčková. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2007, 176 s. ISBN 978-80-7290-303-0.

Další profesní vzdělávání učitelů na Univerzitě Karlově v Praze: sborník z konference k celouniverzitnímu projektu. Editor Jana Kohnová. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2005, 133 s. ISBN 80-729-0231-8.

GABRIELOVÁ, Šárka. *Kariérní růst a další vzdělávání ředitelů mateřských škol*. Praha, 2012. 103 s., Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Centrum školského managementu.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Vyd. 2. Brno, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HRONEK, Roman. *Metody a formy vzdělávání dospělých*. Brno, 2010. 76 s., Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Tomáše Bati v Brně. Fakulta humanitních studií. Institut mezioborových studií.

KUDRNOVÁ, Hana. *Další vzdělávání a kariérní růst*. Praha, 2010. 109 s., Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Centrum školského managementu.

KOHNOVÁ, Jana. *Další vzdělávání učitelů a jejich profesní rozvoj*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2004, 181 s. ISBN 80-729-0148-6.

KOHNNOVÁ, Jana. *Profesní rozvoj učitelů a cíle školního vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2012, 362 s. ISBN 978-80-7290-625-3.

LAZAROVÁ, Bohumíra. *Cesty dalšího vzdělávání učitelů*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2006, 230 s. ISBN 80-731-5114-6.

PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 1. vyd. Grada, 2010, 318 s. ISBN 978-802-4732-350.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6., rozš. a aktualiz. vyd. Praha, 2009, 395 s. ISBN 978-807-3676-476.

STARÝ, Karel. *Profesní rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2012, 188 s. ISBN 978-802-4620-879.

Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém: výstup projektu rezortního výzkumu MŠMT ČR č. LS 20007 Podpora práce učitelů : sborník z celostátní konference. Editor Eliška Walterová. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 167 s. ISBN 80-729-0059-5.

VESELÁ, Zdenka. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Vyd. 1. V Brně: Masarykova univerzita, 1992, 147 p. ISBN 80-210-0458-4.

Legislativní dokumenty

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/2004 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 225/2009, kterou se mění vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR (2011-2015) [online]. MŠMT, 2011 [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy>>.

Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení [online]. Praha: MCKinsey&Company, 2010 [cit. 2014-02-15]. Dostupné na WWW: <http://www.arg.cz/Ok_koncepce/Edu_report.pdf>.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha) [online]. Praha : MŠMT , 2001 [cit. 2014-03-23]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>.

Průvodce dalším vzděláváním, Základní dokumenty celoživotního učení [online]. MŠMT, 2010 [cit. 2014-03-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/pruvodce-dalsim-vzdelavanim>>.

Výroční zpráva ČŠI za školní rok 2012/2013 [online]. ČŠI 2013, [cit. 2014-02-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-CSI-za-skolni-rok-2012-2013>>.

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v hlavním městě Praze školní rok 2012/13 [online]. Praha : Magistrát hlavního města Prahy Odbor školství, mládeže a tělovýchovy, 2013 [cit. 2014-02-28]. Dostupné na WWW: <<http://skoly.praha-mesto.cz/Pro-verejnost/Vyrocnizprava>>.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1 - výběrový soubor	24
Tabulka č. 2 - studium ke splnění kvalifikačních předpokladů v mateřské škole....	26
Tabulka č. 3 - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů v mateřské škole.....	27
Tabulka č. 4 - průběžné studium v mateřské škole.....	29
Tabulka č. 5 - průběžné studium v mateřské škole.....	29
Tabulka č. 6 - studium ke splnění kvalifikačních předpokladů v základní škole.....	31
Tabulka č. 7 - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů v základní škole.....	33
Tabulka č. 8 - průběžné studium v základní škole.....	34
Tabulka č. 9 - průběžné studium v základní škole.....	35
Tabulka č. 10 - studium ke splnění kvalifikačních předpokladů na gymnáziu.....	37
Tabulka č. 11 - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů na gymnáziu	39
Tabulka č. 12 - průběžné studium na gymnáziu.....	40
Tabulka č. 13 - průběžné studium na gymnáziu.....	41
Tabulka č. 14 - studium ke splnění kvalifikačních předpokladů – přehled.....	43
Tabulka č. 15 - studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů- přehled....	43
Tabulka č. 16 - průběžné studium – přehled.....	44

Graf č. 1 – graf k tabulce 2	26
Graf č. 2 – graf k tabulce 2	26
Graf č. 3 – graf k tabulce 3	28
Graf č. 4 – graf k tabulce 3	28
Graf č. 5 – graf k tabulce 4	29
Graf č. 6 – graf k tabulce 5	30
Graf č. 7 – graf k tabulce 5	30
Graf č. 8 – graf k tabulce 6	31
Graf č. 9 – graf k tabulce 6	32
Graf č. 10 – graf k tabulce 7	33

Graf č. 11 – graf k tabulce 7	33
Graf č. 12 – graf k tabulce 8	35
Graf č. 13 – graf k tabulce 9	35
Graf č. 14 – graf k tabulce 9	36
Graf č. 15 – graf k tabulce 10.....	37
Graf č. 16 – graf k tabulce 10.....	38
Graf č. 17 – graf k tabulce 11.....	39
Graf č. 18 – graf k tabulce 11.....	39
Graf č. 19 – graf k tabulce 12.....	40
Graf č. 20 – graf k tabulce 13.....	41
Graf č. 21 – graf k tabulce 13.....	41
Graf č. 22 – graf k tabulce 14.....	43
Graf č. 23 – graf k tabulce 15.....	44
Graf č. 24 – graf k tabulce 16.....	44

Přílohy

příloha č. 1 Dopis pro ředitelky a ředitele mateřských škol

příloha č. 2 Přehled DVPP, určený pro mateřské školy

příloha č. 3 Dopis pro ředitelky a ředitele základních škol

příloha č. 4 Dopis pro ředitelky a ředitele gymnázií

příloha č. 1

Dopis pro ředitelky a ředitele mateřských škol

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

jsem posluchačkou 3. ročníku pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze – obor školský management. Dovoluji si Vás touto cestou požádat o zaslání výroční zprávy vaší mateřské školy (pokud máte) za školní rok 2012/2013, nebo jen její části, která se týká dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Je možné i poslat podklady, které slouží vaší městské části jako podklad k vytvoření jejich souhrnné zprávy. Pokud nemáte ani podklad pro vaši MČ, prosím Vás o vyplnění přiloženého přehledu. Informace, které mi pošlete, budou uvedeny anonymně a údaje Vámi poskytnuté, použiji pouze pro svůj výzkum na téma : Systémy dalšího vzdělávání učitelů.

Odeslání Vám nezabere více než 15 minut vašeho času.

Velmi Vám děkuji za Vaši ochotu.

S pozdravem

Mgr. Jindra Janušková
JanuskovaJindra@seznam.cz

příloha č. 2

Přehled DVPP, určený pro mateřské školy

DVPP	počet	zaměření	počet účastníků	vzdělávací instituce
1. studium ke splnění kvalifikačních předpokladů				
studium v oblasti pedagogických věd				
studium pedagogiky				
studium pro asistenty pedagoga				
studium pro ředitele škol a školských zařízení				
studium k rozšíření odborné kvalifikace				
2. studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů				
studium pro vedoucí pedagogické pracovníky				
studium pro výchovné poradce				
k výkonu specializačních činností - koordinace v oblasti ICT				
k výkonu specializačních činností - tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů				
k výkonu specializačních činností - prevence sociálně patologických jevů				
k výkonu specializačních činností - specializovaná činnost v oblasti environmentální výchovy				
3. studium k prohlubování odborné kvalifikace – průběžné, krátkodobé (zejména kurzy a semináře)				
k výkonu manažerských funkcí				
k vlastnímu hodnocení školy				
zaměřené na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami				
ke kutikulární reformě RVP a ŠVP				
nadání žáci				
první pomoci				
rizikové chování				
v oblasti užívání ICT				
jazykové vzdělávání				
jiné zaměření (uved'te jaké)				
semináře				
kurzy				
jiné formy (uved'te jaké)				

příloha č. 3

Dopis pro ředitelky a ředitele základních škol

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

jsem posluchačkou 3. ročníku pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze – obor školský management. Dovoluji si Vás touto cestou požádat o zaslání výroční zprávy vaší základní školy za školní rok 2012/2013, nebo jen její části, která se týká dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Informace budou uvedeny anonymně a údaje Vámi poskytnuté, použiji pouze pro svůj výzkum na téma : Systémy dalšího vzdělávání učitelů.

Odeslání Vám nezabere více než 15 minut vašeho času.

Velmi Vám děkuji za Vaši ochotu.

S pozdravem

Mgr. Jindra Janušková
JanuskovaJindra@seznam.cz

příloha č. 4

Dopis pro ředitelky a ředitele gymnázií

Vážená paní ředitelko, vážený pane řediteli,

jsem posluchačkou 3. ročníku pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze – obor školský management. Dovoluji si Vás touto cestou požádat o zaslání výroční zprávy vašeho gymnázia za školní rok 2012/2013, nebo jen její části, která se týká dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Informace budou uvedeny anonymně a údaje Vámi poskytnuté, použiji pouze pro svůj výzkum na téma : Systémy dalšího vzdělávání učitelů.

Odeslání Vám nezabere více než 15 minut vašeho času.

Velmi Vám děkuji za Vaši ochotu.

S pozdravem

Mgr. Jindra Janušková
JanuskovaJindra@seznam.cz